

**ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΥΠΕΡ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΕΙΚΟΣΙΦΟΙΝΙΣΣΗΣ**

Μεταξύ τῶν σωζομένων χειρογράφων τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Βλατάδων¹ εὑρίσκεται καὶ ὁ ὑπ' ἀριθμ. 66 κῶδιξ², ὁ ὥποιος περιέχει 103 ἐν συνόλῳ ἔγγραφα, ἐκ τῶν ὅποιων 50 εἶναι ἐπιστολαὶ τοῦ Ἐπισκόπου Καμπανίας Θεοφίλου πρὸς διάφορα πρόσωπα, κληρικοὺς καὶ λαϊκούς, ἐνῷ τὰ ὑπόλοιπα εἶναι ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Θεόφιλον καὶ διάφορα ἄλλα κείμενα³.

1. Περὶ τῆς Μονῆς ταύτης ὅρα Γεωργίου Α. Στογιόγλου, Ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ πατριαρχικὴ Μονὴ τῶν Βλατάδων, Θεσσαλονίκη 1971.

2. † τοῦ πρ. Λ. Σωφρόνιου, Κατάλογος τῶν ἐν τῇ Μονῇ τῶν Βλατάδων ἀποκειμένων κωδίκων, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 77.

3. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο εὗρε τὸ πρῶτον τὸ 1896 ὁ Β. Α. Μυστακίδης, ὁ ὅποιος ἔξεδωκεν ἐξ αὐτοῦ ἐπιστολιμαίαν διατριβὴν τοῦ Θεοφίλου «πρὸς τὸν Πελαγωνίας Νεκτάριον περὶ τοῦ ἄν ἐν τῇ Προηγιασμένῃ λειτουργίᾳ μέλλων ὁ ἵερεὺς νὰ κοινωνήσῃ τὸν προηγιασμένον ἄρτον, ἔχοντα τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ αἷμα, ἐν οἷς γενομένης τῆς λειτουργίας πρὸς ἡμερῶν, ἐβάλθη τὸ ζέον, πρέπει νὰ βάλλῃ ἄλλο ζέον ἢ οὐ», Λειτουργικά. «Εἰ χρεία τοῦ ζέοντος καὶ ἐν τῇ Προηγιασμένῃ Λειτουργίᾳ», «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 17(1897) 78-80, 85-87. Ὁλίγον μετὰ τὰ δύο αὐτὸς Β. Α. Μυστακίδης, Διάφορα περὶ Θεσσαλονίκης σημειώματα. Ἡ Μονὴ τῶν Βλαταίων καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔγγραφα, Μητροπολῖται Θεσσαλονίκης, Ἐπίσκοπαι, κ.λ., «Ο ἐν Κωνσταντινούπολει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος σύγγραμμα περιοδικόν, Πρακτικά καὶ ἐκθέσεις τῶν ΛΕ', ΛΣΤ', ΛΖ' Συλλογικῶν ἐτῶν 1895-1899» 27(1895-1899), ἐν Κωνσταντινούπολει 1900, σ. 384-385, ἀνεφέρθη ἐκ νέου εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦτο καὶ ἔξεδωκεν ἐξ αὐτοῦ ἐπιστολὴν τοῦ γραμματέως τοῦ Θεοφίλου Καμπανίας, Γεωργίου ὀνομαζομένου, πρὸς τὸν εἰς Ἐπίσκοπον Ἱεριστοῦ προαχθέντα ἀρχιδιάκονον τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης Ἰγνάτιον. Ἀργότερον δὲ Μητροπολίτης πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης, καταγράψων τὰ ἐν τῇ Μονῇ ἀποκείμενα χειρόγραφα, ἐμελέτησε καὶ τὸν κώδικα τοῦτον. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτη, εὑρὼν εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Θεοφίλου καὶ τίνας ἐπιστολάς, σχέσιν ἔχούσας πρὸς τὴν ἐν Ολύμπῳ Ἱεράνη Μονήν τοῦ Ἀγίου Διονυσίου, έθεσε ταύτας εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Γενναδίου, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, Ἡ Ἱερά Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Ἀγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ολύμπῳ, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2(1918) 56-59, ἀσχοληθέντος ἐν ἐτοῖς προηγουμένως διὰ μακρῶν μὲ τὴν συγγραφὴν τοῦ βίου τοῦ Ἀγίου Διονυσίου καὶ τὴν ίστορίαν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ιδρυθείσης Μονῆς ταύτης, Ἡ Ἱερά Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Ἀγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ολύμπῳ, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 1(1917) 515-528, 545-560, 593-604. Ο Σωφρόνιος. Εύστρατιάδης εἰς νεωτέραν μελέτην του, 'Ο Καμπανίας Θεόφιλος ὁ ἐξ Ἰωαννίνων, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 2(1927) 54-97, 245-268, συνεκέντρωσε τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν Θεόφιλον Καμπανίας καὶ προ-

Ἐν ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων, τὸ ὅποιον περιέχεται εἰς τὸ φ. 87α-β, εἶναι ἐγκύκλιος τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαόν της. Δι’ αὐτῆς ἐπιτρέπεται εἰς τὸν Ἱερομόναχον Ἰωάσαφ Κοσφινιτζιότην νὰ περιέρχεται ἐπὶ τριετίαν τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης μετὰ τῶν χωρίων καὶ τσιφλικίων, τὰ ὅποια ἀνήκουν εἰς αὐτήν, πρὸς συλλογὴν βοηθείας ὑπὲρ τῆς Ἱερᾶς ἀντοῦ Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης. Οἱ Ἰωάσαφ κατὰ τὴν μακράν ταύτην περιφοράν του θὰ ἔφερε μεθ’ ἑαυτοῦ μέρος τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ μέρος τῶν λειψάνων Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Διονυσίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Μεγαλομάρτυρος Χαραλάμπους, τοῦ Ἀγίου Μερκούριου, τοῦ Ἀγίου Τρύφωνος καὶ τῆς Ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Παρασκευῆς. Διὰ τῆς αὐτῆς ἐγκυκλίου ἐπετρέπετο εἰς τὸν Ἰωάσαφ νὰ φορῇ ἐπιτραχήλιον, νὰ ἐπιτελῇ ἀγιασμούς, νὰ γράφῃ τεσσαρακονταλείτουργα καὶ νὰ ἔξομολογῇ τὸν χριστιανούς. Τέλος προτρέπονται οἱ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης νὰ ἐνισχύουν «λόγῳ καὶ ἔργῳ» τὴν περιφοράν ταύτην τοῦ Ἰωάσαφ, διὰ νὰ βοηθηθῇ ἡ ἔχουσα μεγίστην ἀνάγκην τῆς ἐνισχύσεως Μονῆ του¹.

Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ’ ἡμᾶς ταύτης / ἀγιωτάτης μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, / εὐλαβέστατοι ἰερεῖς, καὶ λοιποὶ πάντες / εὐλογημένοι χριστιανοί, χάρις εἴη ὑμῖν, / καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ καὶ κυρίου παντοῦ / κράτορος, παρ’ ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία / καὶ συγχώρησις· γνωστὸν ἔστω πᾶσιν / ὑμῖν, ὅτι δεδώκαμεν καὶ αὐθίς τὸ / ταξίδιον τῆς Θεσσαλονίκης μετὰ τῶν ἐν / αὐτῇ περιεχομένων χωρίων, τζιφλικί / ἀν τῷ ὁσιωτάτῳ ἐν / ἴερομονάχοις κἀρ / Ἰωάσαφ Κοσφινιτζιότῃ ἐπὶ τριετίᾳ / φέρει δὲ ἐμοὶ ἀντοῦ πρὸς τούτους μέ / ρος τιμίους καὶ ζωοποιοῦ ἔνδιλον, μέρος λειψά / νον Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, μέρος Διο / νυσίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, / ἔτι δὲ καὶ τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος / Χαραλάμπους μέρος, καὶ τοῦ ἀγίου Μερκούριον, μέρος δὲ τοῦ ἀγίου Τρύφωνος καὶ μέ / ρος τῆς ἀγίας μεγαλομάρτυρος τοῦ Χρι / στοῦ Παρασκευῆς δίδομεν ἄδειαν / πρὸς τούτους αὐτῷ ἐπιτραχήλιον φορεῖν, / ἀγιασμοὺς ψάλλειν, γράφειν τεσσαρακονταλείτουργα, προθέσεις παρὰ / τῶν προαι-

ἔβη εἰς εὑρεῖαν ἀνάλυσιν τοῦ ἀκεφάλου, ἀτελοῦς, ἀχρονολογήτου καὶ κολοβοῦ τούτου χειρογράφου. Τέλος, ὁ εύρων τὸ χειρόγραφον τοῦτο Β. Α. Μυστακίδης, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὡς ἄνω ἐργασίας τοῦ Μητροπολίτου Σωφρονίου, ἥσχολήθη ἐκ νέου μὲν αὐτό, ἐσχολίασεν ὡρισμένας τῶν ἐπιστολῶν καὶ ἐξέδωκε 13 ἐξ αὐτῶν, Θεοφίλου Καμπανίας, Ἐργα καὶ Ἡμέραι, «Θεολογία» 7(1929) 49-60, 110-123. Οἱ Πέτροι Ν. Παπαγεωργίου, «Byzantinische Zeitschrift» 8(1899) 402-428, οὐδὲν περὶ αὐτοῦ ἀναφέρει, καίτοι εἰς τὰς σ. 402-407 ἀναφέρεται εἰς τὰ χειρόγραφα τῆς Μονῆς τῶν Βλαταίων.

¹ Περίληψιν τῆς ἐγκυκλίου ταύτης δίδει καὶ ὁ Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης, «Οἱ Καμπανίας Θεοφίλος», ἔ.α., σ. 258.

ρέσει, καὶ εὐλαβείᾳ φερο /μένων εἰς τὸ αὐτὸ μοναστήριον καὶ / ἀποδέχεσθαι τοὺς διαλογισμοὺς τῶν / μετ' αὐλαβείας αὐτῷ προσερχομέ/νων συνδράμετε τοιγαροῦν, καὶ βο /ηθήσατε αὐτῷ λόγῳ καὶ ἔργῳ, καὶ ἐ /λεημοσύνῃ ἐπίδοτε, ἵνα καὶ δ μι /σθατοδότης Θεός, ἀποδώσῃ τοὺς / μισθοὺς ἡμῶν μυριοπλασίους· οὕτω / ποιήσατε τοίνυν τέκνα, ἀγαπητὰ /καὶ περιπόθητα, ἵνα καὶ ἡ τοῦ / Θεοῦ χάρις, σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐ /χῇ καὶ εὐλογίᾳ εἴη μετὰ πάντων / ὅμιλον, αφὰ Σεπτεμβρίου α'.

Ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐγκυκλίου ταύτης καθίσταται σαφὲς ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποίου οὐδεμία ὑπάρχει ἔνδειξις. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἐκ τῆς χρονολογίας, 1 Σεπτεμβρίου 1791, εἶναι βέβαιον ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Γερασίμου, ὁ ὁποῖος ἤρχιεράτευσεν ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1788 μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1810¹.

Ο Γεράσιμος, υἱὸς Ἰωάννου τινός, κατήγετο ἐκ τῆς Κρήτης², διετέλεσε ποτε διδάσκαλος εἰς σχολεῖον τῆς Κύπρου καὶ εἶτα εἰς Κωνσταντινούπολιν³. Ὡς γνώστης τῶν πραγμάτων τῆς Κύπρου ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν πρόβλημα τῆς Κύπρου, τὸ ὁποῖον ἐξεδηλώθη τὸ 1783 ἐξ αἰτίας τῶν αὐθαιρεσιῶν τοῦ τότε διοικητοῦ τῆς Κύπρου Χατζῆ Μπακκῆ, διαβαλόντος πρὸς τὸν Μέγαν Βεζύρην τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Κύπρου Χρύσανθον (1767-1810) καὶ τοὺς λοιποὺς τῆς νήσου Ἀρχιερεῖς, καὶ διὰ τῶν ἀστόχων ἐνεργειῶν του, πατριαρχεύοντος τοῦ Γαβριὴλ Δ' († 29.6.1785), κατεδαπάνησε πολλὰ διὰ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἀποστολήν του, νὰ ἐπανέλθουν δηλαδὴ εἰς τὰς θέσεις των οἱ ως ἄνω Ἀρχιερεῖς καὶ νὰ ἀπομακρυνθοῦν οἱ παρανόμως ἐκλεγέντες ως διάδοχοι των⁴.

1. Ἐλπίζομεν ὅτι προσεχῶς θὰ δημοσιεύσωμεν εἰδικήν περὶ τοῦ Γερασίμου μελέτην.

2. A. Πα πα δο πούλον - Κεραμέως, Ἀνάλεκτα ἱεροσολυμιτικῆς σταχυολογίας ἡ συλλογὴ ἀνεκδότων καὶ σπανίων Ἑλληνικῶν συγγραφῶν περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἐώναν ὄρθιοδόξων ἐκκλησιῶν καὶ μάλιστα τῆς τῶν Παλαιστινῶν, τόμος τρίτος, Πετρούπολις 1897 (Bruxelles 1963), σ. 200, 206, 259, 288, 343-344, 354.

3. Αθανασίου Κομνηνοῦ 'Υψηλάντου, ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν εἰς δώδεκα βιβλίον Η', Θ', καὶ Ι', ἥτοι τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν (1453-1789). (Ἐκ χειρογράφου ἀνεκδότου τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Σινᾶ). Ἐκδιδόντος Ἀρχιμ. Γερμανοῦ Ἀφθονίου Σιναῖτου, ἐν Κωνσταντινούπολει 1870, σ. 686.

4. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου δρα Ἀθανασίου Κομνηνοῦ 'Υψηλάντου, ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν εἰς δώδεκα, ἔ.ἄ., σ. 636-638'. Σεργίου Μακραίου, Ὑπομνήματα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας (1750-1800), ἐν K. N. Σάθα, Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη, τόμος Γ', ἐν Βενετίᾳ 1872, σ. 356-357. Ἀρχιμανδρίτου Κυπριανοῦ, Ἱστορία χρονολογικὴ τῆς νήσου Κύπρου. Ἐκδοσις παλιγγενεσίας. Μετὰ προλόγου ὑπὸ Θ. Παπαδοπούλου, ἐν Λευκωσίᾳ 1971 (φωτοτυπικὴ ἀνατύπωσις τῆς α' ἐκδόσεως Ἐνετίης του 1788), σ. 328-329. Ιωάννου Χαροκόπεια, Ἱστορία τῆς Ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τῆς Κύπρου κατὰ μετάφρασιν καὶ συμπλήρωσιν Χαριλάου Ι. Παπαϊωάννου, τόμος Α'. Ἰστο-

Τὴν 16ην Αὐγούστου 1788 ἀπέθανεν ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰάκωβος¹ καὶ τῇ μεσολαβήσει τοῦ δραγομάνου Στεφάνου Δημητρίου Μαυρογένους² διάδοχός του ἐξελέγη ὁ Γεράσιμος, ἐνῷ ἐπρόκειτο νὰ μετατεθῇ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ὁ Μητροπολίτης Οὐζίτζης. Δι’ αὐτὸ δὲ 'Ψηλάντης, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Παρθενίου Παγκώστα ὡς Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας τὴν 13ην Σεπτεμβρίου 1788, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι κατὰ τὴν γενομένην τὴν ίδιαν ἡμέραν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως λειτουργίαν καὶ χειροτονίαν τοῦ Παρθενίου εἰς Μητροπολίτην Πηλουσίου, ἔλαβε μέρος καὶ ὁ «νεοχειροτόνητος» Θεσσαλονίκης³.

Δέκα ήμέρας μετὰ ταῦτα, τὴν 23ην Σεπτεμβρίου 1788, ὁ Γεράσιμος ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν δραγομάνον Νικόλαον Πέτρου Μαυρογένην⁴, διὰ τῆς ὁποίας ἐξήτει τὴν βοήθειάν του καὶ τὴν προστασίαν του⁵.

ρία τῆς Κυπριακῆς Ἑκκλησίας ἀπ’ ἀρχῆς μέχρι τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς τοῦ 1878, ἐν 'Αθήναις 1923, σ. 301-303· Τοῦ Κιτίου Νικοδήμου, 'Ανέκδοτα ιστορικὰ ἔγγραφα, «Κυπριακὰ Χρονικά» 3(1925)175-178· Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, 'Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Αἱ ἐκ τῆς τουρκικῆς καταδυναστεύσεως ἀνωμαλίαι ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ τῆς Κύπρου κατὰ τὸν ΙΗ' καὶ ΙΘ' αἰώνα, «Θεολογία» 6(1928) 220-222· 'Αν δρέσι Ν. Μιτσίδη, 'Η Ἐθνικὴ προσφορὰ τῆς Κυπριακῆς Ἑκκλησίας κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν (1571-1878). ('Αναπύωσις ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἄποστολος Βαρνάβας»), Λευκωσία 1971, σ. 12· τοῦ ἀντοῦ, 'Η Ἑκκλησία τῆς Κύπρου, Λευκωσία 1972, σ. 23.

1. M. I. Γ (ε δε ώ ν), Σημειώσεις εἰς ἀναγραφὰς Μητροπολιτῶν Θεσσαλονίκης. «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 23(1903) 258· L. Petit, Nouveaux énèques de Thessalonique, «Echos d’Orient» 6(1903) 298. Πρβλ. ἄλλως Louis Petit, Les énèques de Thessalonique, «Echos d’Orient» 5(1901-1902) 216-217 καὶ Ἀλεξάνδρου Ν. Λέτσα, 'Ιστορία τῆς Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1963, σ. 155-156.

2. 'Αθανασίου Κομνηνοῦ 'Ψηλάντην, 'Εκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δώδεκα, ἔ.ἀ., σ. 686. Περὶ τοῦ δραγομάνου τούτου ὅρα Βασ. Σφυρόερα, Οἱ Δραγομάνοι τοῦ Στόλου. 'Ο θεσμὸς -οἱ φορεῖς, «Ἐπετηρὶς τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν» 14(1964), 'Αθηνai 1966, σ. 129-131· Σεργίον Μακραίον, 'Υπομνήματα, ἔ.ἀ., σ. 356.

3. 'Αθανασίου Κομνηνοῦ 'Ψηλάντην, 'Εκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δώδεκα, ἔ.ἀ., σ. 699. Τὸ βεράτιον τοῦ Γερασίμου, ἐν Μιχαήλ 'Αθ. Καλλιδέρη, Τὰ λυτὰ ἔγγραφα τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Κοζάνης 1676-1808, ἐν Θεσσαλονίκῃ 1951, σ. 78-84.

4. Περὶ αὐτοῦ ὅρα Βασ. Σφυρόερα, Οἱ Δραγομάνοι τοῦ Στόλου, ἔ.ἀ., σ. 123-129.

5. ἐπονομασία τοῦ Ηλιούπολεως Γενναδίου, 'Εξέχουσαι ἐκκλησιαστικαὶ προσωπικότητες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετὰ τὴν ἄλωσιν. Γεράσιμος δὲ Θεσσαλονίκης δικατόπιν Χαλκηδόνος (1788-1810 καὶ 1810-1820), «Ὀρθοδοξία» 25(1950) 76 καὶ ἔξῆς, ὅπου καὶ πανομοιότυπον τοῦ γράμματος τούτου. Δι’ ἐτέρας ἐπιστολὰς τοῦ Γερασίμου ἦτορ τὸν Γεράσιμον, ὅρα Α. Παπαδοπούλου, 'Κεραμέως, 'Ιεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη ἡτοι κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ ἀγιοτάτου ἀποστολικοῦ τε καὶ καθολικοῦ ὁρθοδόξου πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν 'Ιεροσολύμων καὶ πάσης Παλαι-

Ο Γεράσιμος, κατὰ τὸν χρόνον τῆς εἰς Θεσσαλονίκην ἀρχιερατείας του, ἔζη κυρίως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ διετέλει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μέλος τῆς ἐνδημούσης συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῶν πολλῶν πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν ἔγγραφων, εἰς τὰ ὅποια διασώζεται ἡ ὑπογραφή του καὶ τὰ ὅποια δὲν θὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα. Ός ἐκ τούτου, ἄμα τῇ ἐκλογῇ του διώρισε τὸν πολιὸν Ἐπίσκοπον Καμπανίας Θεόφιλον ὡς ἐπίτροπόν του εἰς τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης, ἐνῷ ὁ ἴδιος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐλάμβανε μέρος εἰς σοβαρὰς τῆς Ἑκκλησίας ὑποθέσεις. Οὕτω τὴν 9ην Ὁκτωβρίου 1788 ὁ Γεράσιμος καὶ δύο ἄλλοι Ἀρχιερεῖς μετέβησαν εἰς τὴν Πύλην καὶ ἀπέτρεψαν τὴν συζητουμένην πτῶσιν τοῦ Πατριάρχου Προκοπίου¹. Ο ἴδιος ἐδάνεισε, κατὰ τὴν 20ὴν Ἰανουαρίου 1799, 1.000 γρόσια εἰς τὸν ἐν Κουρούτσεσμε ναὸν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, ὁ δοποῖος ἀνηγέρθη σχεδὸν ἐκ βάθρων δι’ ἐκδόθείσης ἐπὶ τούτῳ αὐτοκρατορικῆς ἀδείας². Ἐπίσης ὁ Γεράσιμος ἐπέδειξεν ἐνδιαφέρον ὑπέρ τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Μονῆς τῶν Βλατάδων³.

στίνης ἀποκειμένων ἐλληνικῶν κωδίκων, τόμος τρίτος, Πετρούπολις 1897 (Bruxelles 1963), σ. 184· Ἰωάννον Οἰκονόμον Λαρισσαίον (1783-1842), Ἐπιστολαὶ διαφόρων... (1759-1824)... Ἀνέκδοτος χειρόγραφος κώδικας. Μεταγραφή, παρακολούθηση, πρόλογος Γιάννη Α. Ἀντωνιάδη. Φιλολογική παρουσίαση-μελέτη-πίνακες Μ. Μ. Παπαϊωάννου. Ἐκδότης Γιάννης Α. Ἀντωνιάδης, Ἀθήνα 1964, σ. 517-518 (πρβλ. Λ. Βραντιάνη, Νέαι προσκτήσεις τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου: Κῶδιξ ἐπιστολῶν τῶν ἐτῶν 1759-1824, καταρτισθεὶς ὑπὸ Ἰωάννου Οἰκονόμου (Λογιωτάτου) τοῦ Λαρισαίου καὶ δωρηθεὶς εἰς τὸ Μεσαιωνικὸν Ἀρχεῖον ὑπὸ Ι. Ἀντωνιάδη, «Ἐπετηρίς Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν» 14 (1964, Ἀθῆναι 1966, σ. 269)· Σωφρονίου Εὺστρατίαδον, Ὁ Καμπανίας Θεόφιλος, ἔ.ἄ., σ. 71, 81-86, 93-94, 247-249, 258, 261-263· Β. Α. Μυστακίδον, Θεοφίλου Καμπανίας, Ἐργα καὶ Ἡμέραι, ἔ.ἄ., σ. 52 ὑποσ. 2, σ. 56-57, 118-119· Μιχαὴλ Ἀθ. Καλινδέρη, Τὰ λυτὰ ἔγγραφα, ἔ.ἄ., σ. 85, 86, 88, 89-90, 104-105, 108-111, 113-118, 123, 125-126, 126-129, 132-134, 135, 139· Λινού Πολιτη, μὲ τὴ συνεργασία Μ. Ι. Μανούσακα, Συμπληρωματικοὶ κατάλογοι χειρογράφων Ἀγίου Όρους, Θεσσαλονίκη 1973, σ. 206.

1. Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὅψηλάντον, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δώδεκα, ἔ.ἄ., σ. 701-702.

2. Β. Α. Μυστακίδον, Περὶ Κουρούτσεσμέ τινα ἥτοι τῶν ἐκκλησιῶν, πατριαρχείων, σχολείων, αὐθεντικῶν οἰκων, κρητῶν κ.λ.π., «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» (περιοδος δευτέρα) 1(1885) 398· πρβλ. καὶ σ. 401. Πρβλ. ἐπίσης τοῦ αὐτοῦ, Διάφορα περὶ Θεσσαλονίκης σημεώματα, ἔ.ἄ., σ. 384· Θεοφίλου Καμπανίας, Ἐργα καὶ Ἡμέραι, ἔ.ἄ., σ. 57 ὑποσ. 1· Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, «Ἐπετηρίς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» 12 (1936) 176.

3. Διον. Α. Ζακυθηνοῦ, Ἀνέκδοτα πατριαρχικὰ ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας (1593-1798) ἐκδιδόμενα ἐκ παρισιακῶν κωδίκων, «Ἐλληνικά» 5(1932) 204· Πέτρου Ν. Παπαγεωργίου, Ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ μονὴ τῶν Βλαταίων, ἔ.ἄ., σ. 419· Γεωργίου Α. Στογιόγλου, Ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ πατριαρχικὴ Μονὴ τῶν Βλατάδων, ἔ.ἄ., σ. 278 ὑποσ. 3.

Ο αὐτὸς Γεράσιμος, ώς τε Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ἀλλὰ καὶ Χαλκηδόνος μετὰ ταῦτα, μετέσχεν ἐπιτροπῶν, αἱ δόποιαι ἡσχολήθησαν μὲ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ πυρποληθέντος ναοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ τῆς διευθετήσεως τῶν μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων διαφορῶν εἰς τοὺς Ἅγιους Τόπους¹.

Ο Γεράσιμος ἐποίμανε τοὺς Θεσσαλονικεῖς μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1810² ὅτε προεβιβάσθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Χαλκηδόνος, εἰς τὴν ὥποιαν παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1820³.

Εἶς τῶν ἀποδεκτῶν τῆς ὡς ἄνω ἐγκυκλίου ἦτο καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Καμπανίας Θεόφιλος. Ό Θεόφιλος ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1715 εἰς τὰ Ἰωάννινα «ἐκ γονέων εὐπατριδῶν, ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Παπαφιλαίων». Ἐμαθήτευσε πλησίον τοῦ Μπαλάνου Βασιλοπούλου εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ τοῦ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, τὸν ὥποιον ἡκολούθησεν ὑστερον εἰς τὴν Κοζάνην. Μοναχὸς ἐκάρη εἰς τὴν ἐν Ὁλύμπῳ Μονὴν τοῦ Ἅγιου Διονυσίου. Πότε ἀκριβῶς ἐγένετο Ἐπίσκοπος τῆς εἰς τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης ὑποκειμένης Ἐπισκοπῆς Καμπανίας, εἰς τὴν ὥποιαν ἡρχιεράτευσε περὶ τὰ πεντήκοντα ἔτη, δὲν εἶναι γνωστόν.

Ο Θεόφιλος ίκανὸς θεολόγος, ἐπιφανῆς νομικός, ἔξαίρετος ἐγκυκλοπαιδιστής, φιλελεύθερος διπαδός τοῦ νεοελληνικοῦ διαφωτισμοῦ καὶ μία ἀπὸ τὰς πλέον συμπαθεῖς καὶ μὴ ἐπιζητούσας τὴν διάκρισιν καὶ τὸν θόρυβον ἐκκλησιαστικὰς μορφὰς τῆς τουρκοκρατίας, ἀπέθανε κατὰ τὰ μέσα τῆς τελευταίας δεκαετίας τοῦ 18ου αἰώνος⁴.

1. Α. Παπαδόπουλος - Κεραμέως, Ἀνάλεκτα ιεροσολυμιτικῆς σταχυολογίας, ἔ.α., σ. 183, 200, 204, 206, 259, 288, 343-344, 359. Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, Ἰστορία τῆς Ἐκκλησίας Ιεροσολύμων, ἐν Ιεροσολύμοις καὶ Αλεξανδρείᾳ 1910, σ. 658, 664, 667, 668.

2. Ἀρχιμ. Καλλιλ. Δελτίκην, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 28(1908) 317. Ἀρχιμανδρίτου Αἰμιλιανοῦ Τσακοπούλου, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι κατὰ τοὺς Κώδικας τῶν Ὑπομνημάτων τοῦ Ἀρχειοφυλακείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, «Ὀρθοδοξία» 31(1956) 428. Τάσον Αθ. Γριτσόπουλον, «Ο θενομάρτυς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ Δαλιβήρης δὲ ἀπὸ Δράμας, «Μακεδονικῷ» 4(1955-1960) 481. Πρβλ. Μανούηλ Ιω. Γεδεών, Κανονικαὶ Διατάξεις, τόμος δεύτερος, ἐν Κωνσταντινούπολει 1889, σ. 134, διόπου καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γεράσιμος ὑπογράφει ἔγγραφον τοῦ Πατριάρχου Ιερεμίου περὶ προικοδοσιῶν, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1810. Ὁτι δὲ ὁ Γεράσιμος παρέμεινε εἰς τὴν Θεσσαλονίκην μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1810 ὥρα καὶ τὸν Ἡλιουπόλεως Γενναδίου, Σκιαγραφία τῆς ιστορίας τῆς Μητροπόλεως Χαλκηδόνος καὶ ὁ ἐπισκοπικὸς αὐτῆς κατάλογος, «Ὀρθοδοξία» 19(1944) 143· τοῦ αὐτοῦ, Ἐξέχουσαι ἐκκλησιαστικαὶ προσωπικότητες, ἔ.α., σ. 79.

3. ὁ τοῦ Ἡλιουπόλεως Γενναδίου, Σκιαγραφία, ἔ.α., σ. 143· τοῦ αὐτοῦ, Ἐξέχουσαι ἐκκλησιαστικαὶ προσωπικότητες, ἔ.α., σ. 79.

4. Περὶ τοῦ Θεοφίλου ὥρα ἐπίσης Κ. Ν. Σάθα, Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη, τόμος

‘Η Μονὴ τῆς Ἀχειροποιήτου Θεοτόκου, τῆς ἐπονομαζομένης Εἰκοσιφοινίσσης, κεῖται ἐν μέσῳ τριῶν καταφύτων κορυφῶν τοῦ Παγγαίου ὄρους¹, ἐπὶ μιᾶς μακρᾶς στενῆς καὶ ἀνωφεροῦς φάραγγος, εἰς ὑψόμετρον 780 μέτρων. ‘Η φάραγξ αὕτη, ἀνοιγομένη πρὸς τὰ ΒΑ καὶ τὴν πεδιάδα καὶ πόλιν τῆς Δράμας βλέπουσα, σχηματίζει εἰς τὴν ἀρχὴν της θαυμασίαν τοποθεσίαν διὰ τοῦ ὑπάρχοντος δάσους ἐκ πανυψήλων δένδρων.

‘Η Μονὴ αὕτη, τῆς ὁποίας ἡ ἔδρυσις συνδέεται, συμφώνως πρὸς παράδοσιν μὴ δυναμένην νὰ ἀποδειχθῇ, μὲ τὸν ὑπογράφοντα τὰ πρακτικὰ τῆς ληστρικῆς ἐν Ἐφέσῳ συνόδου τοῦ 449 καὶ τῆς Δ’ ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμε-

Γ’, ἐν Βενετίᾳ 1872, σ. 110, 275· Γεωργίου Βενδότη, Προσθήκη εἰς τὴν Ἑκκλησιαστικὴν Ἰστορίαν Μελετίου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν... Τόμος περιέχων τὰ ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ συμβάντα ἀπὸ τοὺς χιλίους ἐπτακοσίους χρόνους τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ἄχρι τῆς σήμερον δηλ. ὅλου τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας 1795, σ. 223· Γεωργίου Ιωάννου Ζαβίρα, Νέα Ἑλλάς ἡ Ἑλληνικὸν Θέατρον. Ἀνατύπωσις Α’ Ἐκδόσεως. Ἐπιμέλεια-Εἰσαγωγὴ-Ἐνύρετήριον Τάσου Αθ. Γριτσοπούλου, Ἀθῆναι 1972, σ. 311· Παναγιώτου Αραβαντινοῦ, Βιογραφικὴ συλλογὴ λογίων τῆς Τουρκοκρατίας. Εἰσαγωγὴ-Ἐπιμέλεια Κ. Θ. Δημαρᾶ, Ιωάννινα 1960, σ. 68· Ἄνδρος Παπαδοπούλου, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, ἥτοι Κατάλογος τῶν ἀπὸ πτώσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέχρι ἐγκαθιδρύσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι βασιλείας τυπωθέντων βιβλίων παρ’ Ἑλλήνων εἰς τὴν διμιουργήν ἡ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, μέρος Α’, ἐν Ἀθήναις 1854, σ. 200· Μαργαρίτου Κωνσταντίνου, Ἐκ τοῦ Ἀρχείου τῆς ἐν Τεργέστῃ Ἑλληνικῆς Κοινότητος: Θεοφίλου ἐπισκόπου Καμπανίας πρὸς Γρηγόριον καθηγούμενον τῆς παρὰ τὴν Βέρροιαν ἵερᾶς μονῆς τοῦ Προδρόμου τῆς Σκήτεως, «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» 12(1913) 382· Ε. Γ. Παντελάκη, Θεόφιλος, δι Καμπανίας, «Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία Παύλου Δρανδάκη» 12(1930) 546· Άνωνύμοι, Θεόφιλος, Μητροπολίτης Καμπανίας, «Θρησκευτικὴ καὶ Χριστιανικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία» 3(1940) 1021· Μιχαὴλ Αθ. Καλινδέρη, Τὰ λυτὰ ἔγγραφα ἔ.δ., σ. 18, 19, 30, 38, 55-58, 60-63, 71-72· Δημοτική Γεινη, Τὸ «Κοινάριον» τοῦ Καμπανίας Θεοφίλου, «Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν» 32(1957) 247-251· τοῦ αὐτοῦ, «Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» 27(1957) 403-404· Νομικὸν ποιηθέν, καὶ συνταχθὲν εἰς ἀπλῆν φράσιν ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου ἐλλογιμωτάτου Ἐπισκόπου Καμπανίας κυρίου Θεοφίλου τοῦ ἔξι Ιωαννίνων (1788). Κριτικὴ ἔκδοσις μετὰ εἰσαγωγῆς καὶ εὑρετηρίων πινάκων ὑπὸ Δημητρίου Σ. Γκίνη, Θεσσαλονίκη 1960, σ. ε'-μθ'· τοῦ αὐτοῦ, ‘Η βιβλιοθήκη τοῦ Θεοφίλου Καμπανίας. (Ο πνευματικὸς κόσμος ἐνὸς φιλελευθέρου Δεσπότη), «Ο Ἐρανιστής» 1(1963)31-40· Νικ. Λ. Φοροπούλος, Θεόφιλος. Ἐπίσκοπος Καμπανίας (1749-1795), «Θρησκευτικὴ καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία» 6(1905) 405-407.

1. Περὶ τῶν διαφόρων δονομασιῶν τοῦ Παγγαίου ὄρου Μαργαρίτου Γ. Δήμητρα, Ἀρχαία γεωγραφία τῆς Μακεδονίας συνταχθεῖσα κατὰ τὰς πηγὰς καὶ τὰ βοηθήματα. Μέρος πρῶτον. Χωρογραφία, Ἀθήνησι 1870, σ. 62-63· Γεωργίου Β. Καφανταζή, Ἰστορία τῆς πόλεως Σερρῶν καὶ τῆς περιφερείας τῆς (ὑπὸ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους μέχρι σήμερα), τόμος δεύτερος, Γεωλογία-Γεωγραφία-Ιστορικὴ γεωγραφία. Προϊστορικοὶ καὶ πρῶτοι ιστορικοὶ χρόνοι. Μακεδονικὴ καὶ ρωμαϊκὴ περίοδος, Σέρρες 1972, σ. 34 κ.ε.

νικῆς Συνόδου τοῦ 451 Ἐπίσκοπον Φιλίππων Σάζοντα¹, ἀνάγει τὴν ἀρχὴν της πιθανῶς εἰς τὸν 9ον ἢ 10ον αἰῶνα². Ἐνδείξεις ἀρχαιολογικοῦ χαρακτῆρος, ὡς σύντριψμα ἀναγλύφου τινός, δυναμένου νὰ ἀναχθῇ εἰς τὸν Η' ἢ τὸν Θ' αἰῶνα, ἡ κόγχη τοῦ Βήματος, τῆς δοπίας ἡ τοιχοδομία ἀνήκει εἰς τὸν IA' αἰῶνα, καὶ τὸ δάπεδον τοῦ Σολέα καὶ τοῦ Βήματος πρὸ τῆς Ἀγίας Τραπέζης τοῦ IA' ἐπίσης αἰῶνος³, ἐνισχύοντα τὴν ἀποψιν ταύτην. Ἐνισχυτικὰ ἐπίσης εἶναι δσα δ Μερτζίδης ἀναφέρει. Οὗτος ὑποστηρίζει δτι ἀντέγραψε σημειώσεις τινὰς ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου κώδικος τῆς Μονῆς ταύτης, εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ μοναχοῦ Δαμασκηνοῦ εὑρισκομένου, εἰς τὸν δοπίον ἀνεγράφετο δτι δ Φιλίππων Αὐξέντιος ἔχειροτόνησε τὸ 975 μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀμφιπόλεως Ἰωσῆφ τὸν προηγούμενον τῆς Μονῆς Δωρόθεον εἰς Ἐπίσκοπον Χριστουπόλεως⁴. Εἰς τὸν αὐτὸν κώδικα ἀνεφέρετο ἐπίσης δτι δ Φιλίππων Ὑάκινθος παρητήθη τὸ 1196, ἀπεσύρθη εἰς τὴν Μονὴν Είκοσι-

1. Mansi, t. VI, 682, 847, 903, 951, 1093. Βλέπε δμοίως Ernest Honigmann, The Original of the Members of the Council cf Nicaea, the Robber-Synod and the Council of Chalcedon, «Byzantion» 16(1942-1943) 35 καὶ 58 καὶ Paul Lemerle, Philippe et la Macédoine Orientale à l'époque chrétienne et byzantine. Recherches d'histoire et d'archéologie. Texte, Paris 1945, σ. 271 καὶ ὑποσ. 3.

2. V. Lautent, Είκοσιφοινίστης Μονή, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαιδία» 5(1964) 408. Μαρίας Καμπούρη, Νέα στοιχεῖα ἀπὸ τὴν μεσοβυζαντινὴ φάση τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς Είκοσιφοινίστης, «Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης» 5(1971-1972), Παράρτημα, σ. 128. Πρβλ. Ἀρχι(μανδρίτου) Δ (α μ α σ κ η ν ο δ) Μ (ο σ χ ο π ο ύ λ ο ν), «Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Είκοσιφοινίστης μετὰ τῶν σχετικῶν πρὸς τὰ περὶ αὐτῆς πόλεων καὶ χωρῶν. Μελέτη τοπογραφικὴ καὶ ἴστορικὴ. Ἐκδοσις πρώτη, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1896, σ. 33, δπου ὁς πιθανὸν χρόνον τῆς πρώτης συστάσεως τῆς Μονῆς ὑποθέτει τὴν μεταξὺ τοῦ 1282-1328 ἐποχήν, καὶ Σ πύρον Κοκκίνη, Τὰ μοναστήρια τῆς Ἑλλάδος. Ὁδηγὸς-Ιστορία-Θησαυροὶ-Βιβλιογραφία, Ἀθῆναι 1976, σ. 62, δοπίος ἀναφέρει δτι δ Μονὴ ίδρυθη ὅχι πρὸ τοῦ 10ου αἰῶνος.

3. Ίωάννου Β. Παπαδόπολον, Τινὰ περὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ἀχειροποιήτου τῆς ἐπιλεγομένης Είκοσιφοινίστης. (Βιβλιογραφία-Ἀρχαῖον ἐλληνικὸν τείχος παρὰ τὴν Μονήν), «Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» 5(1928) 385-386. Κατὰ τὴν Μαρίαν Καμπούρη, Νέα στοιχεῖα, ἔ.ἄ., σ. 137, 144 καὶ 145, τὸ δάπεδον, τὰ γλυπτὰ καὶ τὸ Καθολικὸν δύνανται νὰ τοποθετηθοῦν εἰς τὰ τέλη τοῦ 10ου καὶ τὸ α' τέταρτον τοῦ 11ου αἰῶνος, δτε ἐκτίσθη δ Μονὴ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προτύπων τῆς μεσοβυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς, χωρὶς τούτο νὰ διποκλειῇ τὴν πρὸ ἐκατὸ καὶ πλέον ἐτῶν ὅπαρξιν τῆς πρώτης φάσεως τῆς Μονῆς.

4. Σταύρου Μερτζίδου, Οἱ Φίλιπποι. Ἐρευναι καὶ μελέται χωρογραφικαὶ ὑπὸ ἀρχαιολογικήν, γεωγραφικήν, ἴστορικήν, θρησκευτικήν καὶ ἐθνολογικήν ἔποψιν. Συνταχθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων βοηθημάτων μέ τινας νεωτέρας ἀνακαλύψεις καὶ ἐπιδιορθώσεις ἐσφαλμένων καὶ ἀντιφατικῶν τινῶν πληροφοριῶν, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1897, σ. 212· πρβλ. Paul Lemerle, Philippe et la Macédoine Orientale, ἔ.ἄ., σ. 271.

φοινίσσης, εἰς τὴν δοποίαν ἀφιέρωσε τὴν περιουσίαν του, εἰργάσθη εἰς αὐτὴν δραστηρίως ἐπὶ πολλὰ ἔτη ώς ἡγούμενος, προσέφερε πολλὰ εἰς αὐτὴν καὶ ηὗξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν μοναχῶν ἀπὸ 84 εἰς 176¹.

Κτήτωρ αὐτῆς εἶναι ὁ εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, εἰς τὴν Παλαιστίνην, μονάσας κατ' ἀρχὴν Ὁσιος Γερμανός, τοῦ δοποίου δὲ ἐλλιπής εἰς τὸ τέλος βίος² ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν πηγὴν ἐκ τῆς δοποίας ἔχομεν πληροφορίας διὰ τὴν ἴδρυσίν της. Ἐκ τῆς μετονομασίας τῶν Σέρβων εἰς Τριβαλλοὺς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 12ου αἰώνος δύναται νὰ λεχθῇ δτι δὲ βίος οὗτος δὲν ἐγράφη πρὸ τοῦ αἰώνος τούτου³, ἐφ' ὃσον εἰς τὸν βίον αὐτὸν οἱ Σέρβοι ἀναφέρονται ως Τριβαλλοί. Ἡ δρᾶσις τοῦ Γερμανοῦ πρέπει νὰ τοποθετηθῇ κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 9ου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 10ου αἰώνος. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἵσως δὲ Γερμανός, τὸν δοποῖον ἀναφέρει δὲ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος Θεοφύλακτος εἰς τὸ μαρτύριον τῶν 15 Ἀγίων τῆς ἐν Μακεδονίᾳ Τιβεριουπόλεως, δτι ἐνεφανίσθη εἰς τὴν χώραν τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Βασιλείας τοῦ Βόριδος (852-889)⁴, εἶναι λίαν πιθανῶς δὲ Γερμανὸς οὗτος, δὲ ἴδρυτης τῆς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης⁵.

Τὴν μνήμην τοῦ Γερμανοῦ γεραίρει ἡ Μονὴ τὴν 22αν Νοεμβρίου, μετ' αὐτοῦ δὲ τιμῇ ως κτήτορας καὶ τοὺς Νικόλαον καὶ Νεόφυτον, ἀρχοντας τοῦ Βυζαντίου, οἱ δοποῖοι ἐπιστρέφοντες ἐκ τινος ἀποστολῆς εἰς τοὺς Τριβαλλούς, πρὸς τοὺς δοποίους ἐστάλησαν παρὰ τοῦ βυζαντίου αὐτοκράτορος,

1. Σταύρον Μερτζίδον, Οἱ Φίλιπποι, ἔ.ἀ., σ. 213· πρβλ. καὶ Paul Lemerle, Philippes et la Macédoine Orientale, ἔ.ἀ., σ. 273. Πρβλ. ἐπίσης Σταύρον Μερτζίδον, Οἱ Φίλιπποι, ἔ.ἀ., σ. 213, 214, 215, δπου ἀναφέρονται καὶ ὅλοι ἀρχιερεῖς Φιλίππων, οἱ δοποῖοι συνδέονται μὲ τὴν Μονήν.

2. Ὁρα τὴν τελευταίαν ἔκδοσιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Δράμας Διονυσίου, Βίο; καὶ πολιτεία τοῦ ὄστιον πατρὸς ἡμῶν Γερμανοῦ, τοῦ ἴδρυτοῦ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης ἐκ χειρογράφου τῆς Λαυρεντιανῆς Βιβλιοθήκης τῆς Φλωρεντίας, «Ἐκκλησία» 57(1980) 40-42, 69-71. Ὁ αὐτὸς Μητροπολίτης ἔξεδωκε καὶ συνοπτικὴν ίστορίαν τῆς Μονῆς, Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, Δράμα 1978, σσ. 47.

3. Da piele Stierno, Germano, «Bibliotheca Sanctorum» 6(1965) 242. Κατὰ τὸν Ἀ(ρχιμανδρίτην) Δ(αμασκηνὸν) Μ(οσχόπουλον), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 18, δὲ ἀνώνυμος βιογράφος, μιμούμενος καθόλου Συμεδνα τὸν Μεταφραστήν, ἔγραψε τὸν βίον μετὰ τὸν 13ον αἰώνα.

4. PG. 126, 201C: «Ἐν δὲ τοῖς καιροῖς τούτου, ἐφάντη μὲν δὲ ὄγιος Γερμανὸς ἐπὶ τῆς Βουλγαρικῆς χώρας». Περὶ τῶν ἀγίων τούτων Μαρτύρων δρα Ἀθανάσιος ΙΕ' Ιερομάρτυρες Τιβεριουπόλεως-Στρωμνίτσης. Ἰστορικὰ προβλήματα καὶ λατρευτικὴ πραγματικότης, «Μακεδονικά» 20(1980) 463-484.

5. I. Duječev, Une ambassade byzantine auprès des Serbes au IXe siècle, «Recueil de Travaux de l'Institut d'Études Byzantines», No 7 (=Zbornik Radova Vizantološkog Institut Knj. 7), Beograd 1961, σ. 58-59. Πρβλ. καὶ Μαρίας Κομπούρη, Νέα στοιχεῖα, ἔ.ἀ., σ. 144, τὸ πλέον πιθανὸν εἶναι δτι δὲ Γερμανὸς ηὗξησε τὸν 9ον αἰώνα καὶ μάλιστα πρὸς τὰ τέλη αὐτοῦ.

καὶ συναντήσαντες τὸν Γερμανόν, τόσον ἐγοητεύθησαν ὑπ' αὐτοῦ διστε, μεταβάντες εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀποδώσαντες λόγον τῆς ἀποστολῆς των, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Μονὴν καὶ ἐγένοντο ἀδελφοὶ αὐτῆς. Ἐὰν δε χθῆ κανεὶς δτι ἡ ὥς ἄνω ἀποστολὴ πρὸς τοὺς Σέρβους ἦτο, μετὰ μεγίστης πιθανότητος, ἔργον τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου Α' μεταξὺ τῶν ἑτῶν 867 καὶ 886 καὶ Ἰσως μεταξὺ τῶν ἑτῶν 867 καὶ 874¹, τότε ἐνισχύεται ἐτι περισσότερον ἡ ἀποψίς τῆς ἴδρυσεως τῆς Μονῆς κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 9ου αἰῶνος.

Εἶναι περίεργον πάντως δτι οὐδὲν περὶ τοῦ τάφου τοῦ Γερμανοῦ εἶναι γνωστόν, οὔτε περὶ τοῦ λειψάνου του, ἐνῷ τούναντίον ὑπάρχει παράδοσις δτι δὲν ἀπέθανεν ὁ Γερμανὸς εἰς τὴν Μονὴν, ἀλλὰ, ἀναχωρήσας ἐξ αὐτῆς, παρέδωκε τὸ πνεῦμα του εἰς ἔτερον τόπον. Ἰσως θὰ ἐπρεπε νὰ δεχθῶμεν δτι κατὰ τὰ τέλη τοῦ 10ου αἰῶνος μετεφέρθησαν τὰ δστᾶ του ἀπὸ τὸν τσάρον Σαμουήλ (976-1014) εἰς τὸ πλησίον τῶν Πρεσπῶν κείμενον χωρίον "Αγιος Γερμανός"².

"Η ἀρχαιοτέρα περὶ τῆς Μονῆς ταύτης μαρτυρία εὑρίσκεται εἰς πρᾶξιν τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1320, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Βασίλειος Μοδηνὸς ἐπώλησε τὰ κτήματά του εἰς τὴν Μονὴν Χελανδαρίου· παρὼν εἰς τὴν πώλησιν ταύτην ἦτο καὶ ὁ ἡγούμενος τῆς «Κοσυνίτζης» Συμεών³, ἐνῷ τὸ πρῶτον γνωστὸν περὶ αὐτῆς ἔγγραφον εἶναι τοῦ Πατριάρχου Ἀντωνίου τοῦ Δ' (Μάιος τοῦ 1395), διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ἀντώνιος διηγήθησε διαφοράν τινα μεταξὺ τῆς Μονῆς ταύτης («τῆς πανυπεράγνου μου δεσποίνης καὶ θεομήτορος καὶ ἐπικεκλημένης τῆς Κοσινίτζης» ὡς ἀναφέρεται) καὶ τῆς ἐν Ἀγίῳ Όρει Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου⁴. Ἐκ τοῦ ἔγγραφου τούτου πληροφορούμεθα δτι ἡ

1. I. Dujev, *Une ambassade byzantine*, ᷂.α., σ. 60· πρβλ. καὶ Daniel Steiner, *Germano*, ᷂.α., στ. 241.

2. Περὶ τῆς παραδόσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ χωρίον τοῦτο συνδέεται, ὅχι ὀπωσδήποτε ἐπιτυχᾶς, πρὸς τὸ δόνομα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ Α' (715-730), δρα Στυλιανοῦ Μ. Πελεκανίδου, *Βυζαντινὰ καὶ μεταβυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Πρέσπας*, Θεσσαλονίκη 1960, σ. 7-10, 47-48, 50-53· πρβλ. καὶ N. Mutsos, *Byzantinische und nachbyzantinische Baudenkmäler aus Klein-Prespa und aus Hl. German*, «*Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher*» 20(1970) 49. Περὶ τοῦ Γερμανοῦ δρα Otto Meinardus, *The Beardless Patriarch: St. Germanos*, «*Μακεδονικῶν*» 13 (1973) 178-186 καὶ ἰδιαιτέρως τὴν μελέτην τοῦ Lucian Lamza, *Patriarch Germanos I. von Konstantinopel (715-730). Versuch einer endgültigen chronologischen Fixierung des Lebens und Wirkens des Patriarchen. Mit dem griechisch-deutschen Text der Vita Germani am Schluss der Arbeit*, Würzburg 1975, ὅπου καὶ βιβλιογραφία.

3. Louis Petit et B. Korablev, *Actes de Chilandar* (*Actes de l'Athos. V*), *Βυζαντινὰ Χρονικά*, Παράρτημα τοῦ ΙΖ' τόμου, Πετρούπολις 1911, σ. 130.

4. Fr. Miklosich et Ios. Müller, *Acta et Diplomata graeca medii aevi sacra et profana*, vol. secundum, *Vindobonae* 1862, σ. 240-241.

Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης ἴδρυσε παρανόμως ὑδρόμυλον πλησίον τοῦ κατὰ τὸν Πάνακα (Ἀγγίτην) ποταμὸν ὑδρομύλου τῶν Βατοπεδινῶν μοναχῶν.

Ἐνῷ ἡ ἱστορία τῆς Μονῆς κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν δὲν εἶναι ἐπαρκῶς γνωστή, διὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τουρκοκρατίας ἔχομεν ἀρκετάς πληροφορίας. Ἡ ἄνθησις τῆς Μονῆς κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν συνδέεται μὲ τὴν παραμονὴν εἰς αὐτὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Διονυσίου Α' (1467-1472, 1489-1490). Ὁ Διονύσιος μετὰ τὴν πρώτην, ὡς ἐπίστης καὶ μετὰ τὴν δριστικὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου παραίτησίν του, ἀπεσύρθη εἰς τὴν Μονήν, ὅπου καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη¹. Ὁ Διονύσιος διὰ τοῦ ἐν γένει βίου του εἰς τὴν Μονήν, διὰ τῶν πολλαπλῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἐνεργειῶν του καὶ τῆς διαθέσεως ὑπὲρ τῆς Μονῆς πασῶν τῶν οἰκονομιῶν του ἐπωνομάσθη δικαίως δεύτερος κτήτωρ αὐτῆς. Ἡ Ἐκκλησία κατέταξε τὸν Διονύσιον εἰς τὴν χορείαν τῶν Ἀγίων².

-
1. «Ταῦτα λέγων ὁ πάνσεπτος Διονύσιος οὗτος
ἐκ τῆς Συνόδου ἔξεισιν εὐφραινόμενος, χαίρον,
καὶ ἀπελθὼν ἡσύχασεν ἐν τινὶ μονυδρίῳ,
Κοσφηνίτα σὸν λέγεται καὶ εὑρίσκεται ἔτι
ἐν Μακεδονίᾳ καλῶς τοῦ Δράμας ἐπαρχίᾳ»,

Μανούνη Ι. Γεδεών, Κυρίλλου Λαυριώτου πατριαρχικὸν χρονικὸν νῦν πρῶτον ἐκδιδόμενον, *‘Αθήναιον’* 6(1877) 21· Ἐπαμεινών, ινδονέας, 1891, σ. 13-16· Ἀ(ρχιμαδρίτου) Δ (αμασκηνού) Μ (οσχοπούλου), *‘Η Ιερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης*, ἔ.ἄ., σ. 36-37. Κωνσταντίνου Κ. Θεοχαρη, *‘Η Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης καὶ δὲ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Διόνυσος Α’*, *‘Μακεδονικὸν Ημερολόγιον’* 2(1951) 193-199. Τάσον Αθ. Γριτσού, *‘Ο ἀπὸ Φιλιππουπόλεως Οἰκουμ. Πατριάρχης Διονύσιος Α’* ὁ ἐκ Δημητσάνης, ἐν *‘Ἀγίοις καταλεγόμενος (1446-1472, 1488-1490)*, *‘Ἄρχειον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ’* (περίοδος Β') 20(1955) 3-37.

2. Περιγραφὴ τοῦ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Δράμας καὶ Φιλίππων Ιεροῦ Μοναστηρίου τῆς Υπεραγίας Δεσποινῆς ἡμῶν Θεοτόκου τῆς ἐπονομαζομένης Κοσφοινίσσης, καὶ τοῦ γενομένου θαύματος εἰς τὴν ἐν αὐτῇ ιεράν καὶ θαυματουργὸν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, ἢ προσετέθη καὶ Παρακλητικὸς Κανὼν εἰς τὴν Θεοτόκον ἐπ’ αὐτῷ τῷ θαύματι. Ἔτι δὲ πλήρης ἀκολουθία τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως· ἄτινα συνηρανίσθησαν ἐκ παλαιῶν ἀντιγράφων, διωρθώθησαν, καὶ ἀνεπληρώθησαν παρὰ τοῦ Πανοισιολογιωτάτου Κυρίου Ἰλαρίωνος Σιναῖτον Κρητός, ἀφιερώθησαν δὲ τῷ Παναγιωτάφῳ καὶ Τρισεβάστῳ ἡμῶν Δεσπότῃ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ Κυρίῳ Κυρίῳ Γρηγορίῳ. Ἐξεδόθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τοῦ Γένους Τυπογραφίας, *‘αωθ’*, σ. 19-33 ἢ *‘Ακολουθία τοῦ Ἀγίου Διονυσίου’*. (Τὸ φυλλάδιον τοῦτο ἔξεδόθη τὸ δεύτερον δαπάναις τῆς Ιερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, εἰς σχῆμα 8ον καὶ σελίδας 32, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1863 ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Ἐπαμεινώνου Ι. Λαζαρίδου, καὶ τὸ τρίτον πάλιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1894 ἐκ τοῦ τυπογραφείου *‘Ἐπ. Σούμα καὶ Σαζ, δαπάνῃ τοῦ Ἀβραάμ Γ. Βαπτορίδου, γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν τυπογραφείων καὶ ἔξελεγκτοῦ τῶν ἐλληνικῶν βιβλίων ἐν τῷ Υπουργείῳ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, πρβλ. Louis Petit, Bibliographie des Acolouthies grecques, Bruxelles 1926, σ. 70’*· Μ. Ι. Γ (εδεών), Κανὼν εἰς τὸν Ἀγιον Διονύσιον Πα-

'Εκ τῆς περιόδου τῆς τουρκοκρατίας εἶναι γνωσταὶ 15 περίπου πατρι- αρχικαὶ καὶ συνοδικαὶ πράξεις περὶ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1474 (Πατριάρχου Συ- μεὼν Α' τοῦ ἀπὸ Τραπεζοῦντος) μέχρι τοῦ 1857 (Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Ζ')¹.

Τὴν 25ην Αὐγούστου τοῦ 1507 ἡ Μονὴ ὑπέστη τὴν πρώτην σοβαρὰν δοκιμασίαν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων, οἵ δόποιοι τὴν 23ην Αὐγούστου τοῦ ἰ- δίου ἔτους ἔσφαξαν τοὺς 172 ἐν συνόλῳ μοναχούς της² καὶ ἀνέκοψαν οὕτως

τριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 24(1904) 325-328, 332· Τά- σοιν Ἀθ. Γριτσοπούλον, 'Ο ἀπὸ Φιλιππουπόλεως Οἰκονυμού. Πατριάρχης Διονύ- σιος Α', ἔ.ἄ., σ. 26-37· Κωνσταντίνου Εὐθυμίον Τσιάκα, 'Ιστορία τῆς Ἱ- ερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης Παγγαίου μετὰ Παρακλητικοῦ Κανόνος τῆς ἀχειροποιή- του καὶ Ἀκολουθίας τοῦ Ἀγίου Διονυσίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἀσκήσαν- τος ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Εἰκοσιφοινίσσης, Δράμα 1958, σ. 71-86· Δ. Παναγιόπουλον, 'Ιερά Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης Παγγαίου, 'Αθήναι 1973, σ. 111-140. Περὶ τοῦ Ἰλαρίωνος ὅρα Βασιλείου Βλ. Σφυρόερα, 'Ιλαρίων Σιναΐτης δοκιμασίας (1765-1838) καὶ αἱ δύο ἐπιστολαὶ του περὶ τῆς μεταφράσεως τῶν Ἀγίων Γραφῶν. ('Ανατύπωσις ἐκ τῆς «Ἐπι- στημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν» τοῦ ἔ- τους 1969-1970), 'Αθήναι 1970· Χριστίνας Μπούλακης Ζήση, 'Ο Ἰλαρίων Τυρνόβου καὶ ἡ ἀναγεννητική κίνησις ἐν Βουλγαρίᾳ κατὰ τὰς πρώτας δεκαετίας τοῦ ΙΘ' αἰώνος, «Θρακικὴ Ἐπετηρίδα» 1(1980) 363-371.

1. Α. Παπαδόπουλον Κεραμέως, 'Ἐκθεσίς παλαιογραφικῶν καὶ φιλο- λογικῶν ἐρευνῶν ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, γενομένων κατὰ τὸ ἔτος 1885 διὰ τὴν «Μαυ- ρογοράδετον Βιβλιοθήκην», «Ο ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλ- λογος, Παράρτημα τοῦ ΙΖ' τόμου», 'Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1886, σ. 16-24· Ἀρχιμανδρί- του) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), 'Η Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἄ., σ. 34· Γεωργίου Χατζηκυριακοῦ, Κέπεψις καὶ ἐντυπώσεις ἐκ περιοδεί- ας μετὰ τοπογραφικῶν, ιστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν σημειώσεων, ἐν Ἀθήναις 1906, σ. 159-160· Συροπ. Π. Λάμπρου, Γράμμα σιγιλλιώδες τῆς Ἱερᾶς μονῆς Κοστινίτζης, «Νέος Ἐλληνομνήμων» 10(1913) 135-137· Μητροπολίτου Δράμας 'Αγαθαγγέλον Μάγητος, Εἰκοσιφοινίσσα Παγγαίου 'Ανατολικῆς Μακεδονίας. 'Ητοι Συνοπτικὴ ιστορία καὶ περιγραφὴ τῆς Ἱερᾶς Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς Υπεραγίας Θε- οτόκου, τῆς ἐπιλεγομένης Εἰκοσιφοινίσσης, ἰδρυθεῖστης τὸ 450 μ.Χ. καὶ ὀριθμούσης βίον πολυκύμαντον καὶ ἐθνωφελῆ δέκα καὶ πέντε αἰώνων, ἥτινι συνάπτονται Κατάλογος τῶν χειρογράφων καὶ ἐντύπων βιβλίων τῆς νῦν Βιβλιοθήκης καὶ τῶν ἐν τῷ Σκευοφυλακίῳ σω- ζομένων κειμηλίων, Δράμα 1916, σ. 112-115· Κωνσταντίνου Εὐθυμίον Τσιά- κα, 'Ιστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἄ., σ. 28· J. Oudot, Patriarcha- tus Constantinopolitanus Acta selecta, τόμος II, Grottaferrata 1967, σ. 134-137, 184-187· Δ. Παναγιόπουλον, 'Ιερά Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἄ., σ. 31· Nomikos Michae- el Vaporis, Codex (Γ') Gamma of the Ecumenical Patriarchate of Constantinople, Brookline 1974, σ. 102.

2. Μητροπολίτου Δράμας 'Αγαθαγγέλον Μάγητος, Εἰκοσιφοινίσσα Παγγαίου, ἔ.ἄ., σ. 43-45· πρβλ. 'Ιωάννου Β. Παπαδόπουλον, Τινά περὶ τῆς Ἱ- ερᾶς Μονῆς τῆς ἀχειροποιήτου, ἔ.ἄ., σ. 381· 'Ανωνύμου, Εἰκοσιφοινίσσης, μονή, «Θρησκευτικὴ καὶ Χριστιανικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία» 3(1940) 63· Δ. Παναγιόπουλον,

ἐπὶ τι διάστημα τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐθνικὴν δρᾶσιν τῆς Μονῆς, τῆς δοπίας οἱ μοναχοὶ περιήρχοντο τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς Μακεδονίας ἀγωνιζόμενοι νὰ διατηρήσουν τὴν ἐλληνικότητα τοῦ πληθυσμοῦ, νὰ ἐνισχύσουν τὸ ἔθνικὸν φρόνημά του καὶ νὰ ἀποτρέψουν ἔξιστα μισμούς.

Ολίγον μετὰ ταῦτα ἡ Μονὴ ἥρχισε καὶ πάλιν τὸν βίον τῆς τῇ βοηθείᾳ μοναχῶν τῆς Μονῆς Βατοπεδίου, οἱ ὅποιοι ἀφιχθέντες εἰς τὴν Μονὴν Εἰκοσιφοινίσσης καὶ παραμείναντες εἰς αὐτὴν πέραν τῆς δεκαετίας ἐπέτυχον τὴν ἀναβίωσιν καὶ ἀναδιοργάνωσιν τῆς καὶ τὴν συγκέντρωσιν εἰς αὐτὴν ἔως 50 κληρικῶν καὶ μοναχῶν ἐκ τῶν πέριξ περιοχῶν. Οἱ Βατοπεδῖοι ὅμως ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης παρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν χειρόγραφα καὶ κειμήλια, τὰ ὅποια ζητηθέντα μέσῳ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ Δ', αἰδνας ὑστερα, τὴν 10ην Ιουλίου 1853, δὲν ἐπεστράφησαν, δικαιολογηθέντων, ὃς ἐλέγετο, τῶν Βατοπεδινῶν¹.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1542 ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Α' εὑρίσκετο εἰς τὴν Μονὴν «Κοσινίτσα», δπου καὶ ἔξεδωκε σιγιλλιώδες γράμμα ὑπὲρ αὐτῆς². Εἰς τὴν Μονὴν ἐσώζετο ἐπιγραφή, ἐπὶ τοῦ ἔξωτερικοῦ τοίχου τῶν ἀνοικοδομηθέντων μετὰ τὴν πυρκαϊὰν κελλίων τῶν μοναχῶν, τοῦ Μητροπολίτου Σερρῶν Παρθενίου, τοῦ ἔτους 1559/1560³. Τὸν Ιούνιον τοῦ 1570 ἐπεσκέφθη τὴν Μονὴν ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Μητροφάνης Γ' καὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1573 ὁ ἐπισκεφθεὶς ταύτην Πατριάρχης Ἱερεμίας Β' ὁ Τρανδός ἐρρύθμισε τὸ κοινοβιακὸν σύστημα αὐτῆς. Τὸ 1576, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοδοσίου Ζυγομαλᾶ, ὁ ὅποιος γράφει πρὸς τὸν Στέφανον Γερλάχιον (Gerlach), ἡ Μονὴ εἶχε καὶ πάλιν 200 μοναχούς⁴. Τὸν Ιανουάριον τοῦ 1608 ἀπέθανε καὶ ἐτάφη εἰς τὴν Μονὴν ὁ Μητροπολίτης Δράμας Ἀθανάσιος⁵. Τὸ

Ίερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἄ., σ. 100-101· Ἐπισκόπου Διονυσίου Κ. Κυράτσου, Μητροπολίτου Δράμας, Μνημόσυνα καὶ Ξεγκαίνια. Τέσσαρες διμιλίαι, ἐν Δράμᾳ 1974, σ. 9-10.

1. Ἄ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οναχού) Ἡ Ίερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἄ., σ. 37-38· πρβλ. Α. Παπαδόπουλον Κεραμέως, Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἔρευνῶν, ἔ.ἄ., σ. 15 ὑποσ. 1· † τοῦ πρ. Σωφρονίου, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 99-100· † τοῦ Δράμας Ἀγαθαγέλου, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 196· Ιωάννου Β. Παπαδόπουλον, Τινά περὶ τῆς Ιερᾶς Μονῆς τῆς Ἀχειροποιήτου, ἔ.ἄ., σ. 381-382.

2. Σπυρού. Π. Λάμπρου, Γράμμα σιγιλλιώδες, ἔ.ἄ., σ. 135-137· Χ. Γ. Πατρινέλη, Χρονολογικὰ ζητήματα τῆς πατριαρχείας τοῦ Ιερεμίου Α' (1522-1546), «Μνημοσύνη» 1(1967) 261.

3. Κωνσταντίνου Κ. Θεοχάρη, Ἀνέκδοτοι ἐπιγραφαὶ τῆς Ιερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, «Μακεδονικὸν Ἁμερολόγιον» 22(1952) 197-198.

4. Κ. Ι. Δυοβούνιώτον, Θεοδόσιος Ζυγομαλᾶς, «Θεολογία» 1(1923) 159.

5. Εἰς τὸν τάφον του ἐλεγειακὸς στίχους ἐπὶ τῆς ἐπιτυμβίου μαρμαρίνης πλακός, ὡς ποία ἐσώζετο εἰς τὴν Μονὴν, συνέθεσε τὸ ἴδιον ἔτος ὁ Μητροπολίτης Σερρῶν Θεοφύ-

1610 δ ἔξαρχικῶς ἐπισκεφθεὶς τὴν Μονὴν Μητροπολίτης Μυρέων Ματθαῖος συνέγραψε τὸν Κανόνα εἰς τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα¹. Τὸ 1618 ἐπεσκέψθη τὴν Μονὴν ὁ Μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν καὶ ἔξαρχος πάσης Ἐλλάδος καὶ Πελοποννήσου Θεοφάνης, ὁ ἀπὸ Σερρῶν, ὁ δοποῖος ἐδώρησεν εἰς αὐτὴν ἓν ὅμοφόριον². Τὴν 14ην Ἀπριλίου 1621 ἔξελέγη εἰς τὴν Μονὴν ὡς Μητροπολίτης Μελενίκου ὁ ἡγούμενος αὐτῆς Γαλακτίων³, ἐνῷ δύο ἔτη μετὰ ταῦτα, τὴν 30ην Μαΐου 1623, ὁ προηγούμενος αὐτῆς Δωρόθεος ἔξελέγη Μητροπολίτης Περιθεωρίου καὶ Ξάνθης⁴. Ἀποθανόντος τοῦ Δωροθέου, τὴν 5ην Αὐγούστου τοῦ ἴδιου ἔτους Μητροπολίτης Περιθεωρίου καὶ Ξάνθης ἔξελέγη εἰς τὴν Μονὴν Εἰκοσιφοινίσσης ὁ Ιερομόναχος αὐτῆς Σαμου-

νης, Τάσον 'Αθ. Γριτσόποιλον, 'Ο Στασινὸς τῆς Ἀκοβας καὶ ἡ οἰκογένεια Λαμπαρδοπούλου τῆς Δημητσάνης, «Ἐλληνικά» 13(1954) 141-142. Πρβλ. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμαρινός) Μ(οσχοποιλού), 'Η Ιερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἄ., σ. 42· Κωνσταντίνου Γ. Ζησίου, Μακεδονίας Χριστιανικά μνημεῖα. ('Απόσπασμα ἐκ τῶν Πρακτικῶν τοῦ 1913 τῆς Ἐθνικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας), ἐν Ἀθήναις 1914, σ. 81· Εὐαγγέλου Γ. Στρατῆ, 'Η Δράμα καὶ ἡ Δράβησκος. Ιστορικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ μελέτη ἐκδοθεῖσα γενναίᾳ δαπάνῃ τοῦ Δήμου Δράμας, Σέρραι (1923), σ. 34-35· Εὐστρατίου Ιω. Δρακόν, Ιστορία τῆς Εἰκοσιφοινίσσης Μονῆς ἐπὶ τοῦ Παγγαίου καὶ ἀγιολογία τῆς Λέσβου, ἐν Δράμᾳ 1928, σ. 8· Δ. Παναγιόπουλον, Ιερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἄ., σ. 28.

1. Ἰλαρίωνος Σιναῖτου Κρητός, Περιγραφή, ἔ.ἄ., σ. 9-12· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ιστορία τῆς Ιερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἄ., σ. 67-70· Δ. Παναγιόπουλον, Ιερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἄ., σ. 141-148. Τοὺς ἡρωελεγείους στίχους εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, ἐν Ἰλαρίωνος Σιναῖτου Κρητός, Περιγραφή, ἔ.ἄ., σ. 7-8· Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοινίσσα Παγγαίου, ἔ.ἄ., σ. 129-131· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ιστορία τῆς Ιερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἄ., σ. 65.

2. Κωνσταντίνου Γ. Ζησίου, Μακεδονίας χριστιανικά μνημεῖα, ἔ.ἄ., σ. 72· Εὐαγγέλου Γ. Στρατῆ, 'Η Δράμα καὶ ἡ Δράβησκος, ἔ.ἄ., σ. 35· Τάσον 'Αθ. Γριτσόποιλον, 'Ο Στασινὸς τῆς Ἀκοβας, ἔ.ἄ., σ. 149· τοῦ αὐτοῦ, 'Ο ἐθνομάρτυς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰωσῆφ, ἔ.ἄ., σ. 473.

3. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμαρινός) Μ(οσχοποιλού), 'Η Ιερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἄ., σ. 43-44. Πρβλ. ἄλλως Ἐλευθερίου Ταπεινοῦ, Ἐκκλησιαστικὴ Ιστορία τῆς ἐπαρχίας Μελενίκου, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 11(1891-1892) 319· Πέτρου Σ. Σπανδωνίδου, Μελένικος ὁ νεκρός μακεδονικός ἀκρίτας, Θεσσαλονίκη 1930, σ. 47· Τheodoros N. Vlachos, Die Geschichte des byzantinischen Stadt Melenikon, Thessaloniki 1969, σ. 86.

4. Τὸ κείμενον τοῦ ὑπομνήματος ἐκλογῆς τοῦ Δωροθέου, ἐν Νομικῇ Συναγωγῇ Δοσιθέου Ιεροσολύμων, φ. 198a. Πρβλ. † Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολ., καὶ Δυτ. Θράκης, ('Απὸ τῆς ἀλώσεως γενικᾶς, ἀλλ' ἰδίως ἀπὸ τοῦ ιζ' αἰῶνος καὶ ἔξης), «Θρακικά» 6(1935) 107-108· Πέτρου Α. Γεωργαντζῆ, Συμβολὴ εἰς τὴν ιστορίαν τῆς Ξάνθης, Ξάνθη 1976, σ. 205.

ήλ¹. Ἐπίσης ό τὸν Μάιον τοῦ 1639 παραιτηθεὶς Μητροπολίτης Νικομηδείας Νεόφυτος (1618-1639), διάποδος Δράμας, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Μονὴν τῆς Εἰκοσιφοινίσσης διὰ νὰ ἐφησυχάσῃ καὶ ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὴν ἐπιγονάτιον².

Πάντα ταῦτα ἀλλὰ καὶ πέραν τούτων ἡ τοιχογράφησις τοῦ ναοῦ τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων τῆς Μονῆς, ἡ ὁποίᾳ ἐγένετο, συμφώνως πρὸς τὴν κτητορικὴν ἐπιγραφὴν, τὸ 1553, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἀναγραφὴ τοῦ Μητροπολίτου Δράμας Ἰωακείμ, συμφώνως πρὸς μαρμαρίνην ἐπιγραφὴν τοῦ 1555, ὡς ἀνακαινιστοῦ πτέρυγος τοῦ κτηριακοῦ συγκροτήματος τῆς Μονῆς³, δεικνύουν σαφῶς ὅτι ἡ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης μετὰ τὴν σφαγὴν τοῦ 1507 συνεκροτήθη ἐκ νέου, ἀνεπτύχθη ἔξαιρέτως καὶ ἀπέκτησεν ιδιαιτέραν καὶ πάλιν αἴγλην· οὕτως ἡδυνήθη νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ σπουδαῖον ἔργον αὐτῆς. Εἰς τὸ πλαίσιον αὐτὸν τοποθετεῖται τὸ διάβημα τοῦ Κυπρίου μοναχοῦ Θεοκλήτου, προηγούμενου τῆς Μονῆς (Ιούλιος 1632) πρὸς τὸν δοῦκα τῆς Σαβοΐας Κάρολον Ἐμμανουὴλ, νὰ συνεργήσῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Κύπρου ἀπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν⁴. Τὴν ἐποχὴν αὐτήν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοκλήτου, ἡ Μονὴ εἶχεν 150 μοναχούς.

Τὸ 1655 ἡ Μονὴ ἐπλήγη ἐκ νέου ἀλλὰ τὴν φορὰν αὐτὴν ἐκ τῆς πανώλους, ἡ ὁποίᾳ ἐλυμαίνετο τὴν περιοχήν· ἐντὸς ἡμισείας ἐβδομάδος ἀπέθανον εἴκοσι μοναχοί⁵.

Τὴν 28ην Σεπτεμβρίου 1726 ἐπεσκέφθη τὴν Μονὴν χάριν προσκυνήσεως ὁ Μητροπολίτης πρώην Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης Νεόφυτος Μαυρομάτης⁶. Τὴν 22αν Ιουλίου 1730 ἐπεσκέφθη ἐπίσης τὴν Μονὴν ὡς πατρια-

1. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 44. Πρβλ. † Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, ἔ.ἀ., σ. 108· Πέτρον Α. Γεωργαντζῆ, Συμβολὴ, ἔ.ἀ., σ. 205.

2. Τάσσον Αθ. Γριτσοπούλου, Ὁ Σταυρὸς τῆς Ἀκοβας, ἔ.ἀ., σ. 149, 150· τοῦ αὐτοῦ, Ὁ θενομάρτυς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰωσῆφ, ἔ.ἀ., σ. 473.

3. Θ. Παπαζώτου, Ἡ χρονολόγηση τῶν ἐπιχρισμένων τοιχογραφιῶν τοῦ ναοῦ τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων τῆς Εἰκοσιφοινίσσας τοῦ Παγγαίου, ἐν «Ἡ Καβάλα καὶ ἡ περιοχή της. Α' Τοπικὸ Συμπόσιο. Πρακτικά», Θεσσαλονίκη 1980, σ. 421-423. Πρβλ. καὶ Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοινίσσα Παγγαίου, ἔ.ἀ., σ. 29, 154-155· Εὐαγγέλου Γ. Στρατῆ, Ἡ Δράμα καὶ ἡ Δράβησκος, ἔ.ἀ., σ. 35.

4. Fr. Miklosich et Ios. Müller, Acta et Diplomata, vol. tertium, Vindobonae 1865, σ. 274-275· Κωνσταντίνου Ν. Σάθα, Τουρκοκρατουμένη Ἑλλάς. Ἰστορικὸν δοκίμιον περὶ τῶν πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ δθωμανικοῦ ζυγοῦ ἐπαναστάσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ ζθνους (1453-1821), Ἀθήνηστ 1869, σ. 192-193. Πρβλ. Ἀπόστ. Ε. Βακαλαρίου οὐ, Ἰστορία τῆς Μακεδονίας, 1354-1833, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 116.

5. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 44.

6. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς

χικὸς ἔξαρχος δὲ ἐκ Πάτμου Μητροπολίτης Λιτίτζης Μεθόδιος¹ καὶ τὴν 22αν Μαρτίου 1743 δομίως δὲ Λίνδιος Μητροπολίτης Λήμνου Παρθένιος². Καὶ ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' ἤλθεν εἰς τὴν Μονὴν ὡς ἔξόριστος μετὰ τὴν πρώτην πατριαρχείαν του καὶ παρέμεινεν εἰς αὐτὴν ἐπὶ 9 μῆνας· ἐκ τῆς παραμονῆς του ταύτης σώζονται δικηροτρίκηρα ἀφιερωθέντα ὑπὲρ αὐτοῦ εἰς τὴν Μονὴν³.

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος τὴν Μονὴν ἐπεσκέφθη καὶ ὁ γνωστὸς λόγιος μοναχὸς Καισάριος Δαπόντες (1714-1784), ὁ ὄποιος ἀναφέρει τὰ ἔξης δι' αὐτήν:

*Στὴν ἐπαρχίαν Δράμας δὲ ἡ Παναγία πάλιν,
ἡ καὶ Ἀχειροποίητος, καὶ εἰς μονὴν μεγάλην.
Κοσσυφωνίτζα λέγεται, δτὶ κοσσύφι ἔνα
ἔδειξ ἐκεῖ ἔνα νερό· θαῦμα βεβαιωμένο,
θαῦμα τῆς Παναγίας μον καὶ τοῦτο δίχως ἄλλο·
διὸ πανηγυρίζεται μὲ πλῆθος καὶ μεγάλο⁴.*

Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 44. Περὶ τοῦ Νεοφύτου ὅρα Ἀρχιμ. Ναυκρατίου Τσούλκαν καὶ οἱ ιεραρχοὶ Μητροπολίτης Ἀρτης Νεόφυτος Μαυρομάτης καὶ αἱ σχέσεις του πρὸς τὸ κατά Πάτμον Φροντιστήριον Μακαρίου τοῦ Καλογερᾶ, «Κληρονομία» 9(1977) 88-132, ἔνθα καὶ ἡ λοιπὴ βιβλιογραφία.

1. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνίου) Μ(οναχού) Ἡ(μέρα) Μονὴς Τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 44. Ὁ Μεθόδιος ἥτο ἀδελφὸς τῆς ἐν Πάτμῳ Ιερᾶς Μονῆς Ἀγίου Ιωάννου τοῦ Θεολόγου, Βασιλείου Γ. Ἀτέση, Μητροπολίτου πρ. Λήμνου, Συμβολὴ εἰς τὴν Ιστορίαν τῆς ἐν Πάτμῳ Ιερᾶς Μονῆς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ιωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἀρχιερεῖς ἀδελφοί αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1550 καὶ ἐντεῦθεν, «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» 59(1977) 187· πρβλ. καὶ σ. 163.

2. Α. Παπαδόπουλος Κεραμέως, Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἔρευνῶν, ἔ.ἀ., σ. 30. Ὁ Ἀ(ρχιμανδρίτης) Δ(αμασκηνίου) Μ(οναχού) Ἡ(μέρα) Μονὴς Τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 44, ἔχει 23 Μαρτίου. Περὶ τοῦ Παρθενίου ὅρα † Βασιλείου Γ. Ἀτέση, Μητροπολίτου πρ. Λήμνου, Ἡ Ιερὰ Μητρόπολις Λήμνου διὰ μέσου τῶν αἰώνων, «Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου» 12(1957) 153-156. Ὁ κατάλογος τοῦ Νομικοῦ Μ. Βαπόρη, Συμβολὴ εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν κατάλογον τῆς Μητροπόλεως Λήμνου, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 60(1977) 38-51, φθάνει μέχρι τοῦ Ιωαννικοῦ (1707-1727).

3. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνίου) Μ(οναχού) Ἡ(μέρα) Μονὴς Τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 44· Ἀρχ. Χρυσοστόμου Παπαδόπουλος, Ἐπιστολὴ Δωροθέου Βουλισμᾶ πρὸς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον Ε', «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 922· Τάσος Αθ. Γριτσοπούλου, Ὁ ἔθνομάρτυς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ιωσήφ, ἔ.ἀ., σ. 473. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1827 κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὁ Δομενίκος καὶ Ἐλασσόνος Σαμουήλ ἐκηρύχθη ἐκπτωτος καὶ περιωρίσθη εἰς τὴν αὐτὴν Μονὴν, Γρηγορίου Παν. Βέλκου, Ἡ Επισκοπὴ Δομενίκου καὶ Ἐλασσόνος, Έλασσόνα 1980, σ. 191.

4. Καϊσαρίου Δαπόντες, Ἀπαριθμησις τῶν ὄνομαστῶν ναῶν καὶ μονῶν τῆς Παναγίας καὶ περὶ τοῦ σχολείου τοῦ Ἀγίου Όρους, Eudoxiu de Hurmuzaki, Documente

'Αργότερον, κατά τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰώνος, τὴν Μονὴν ἐπεσκέψθη καὶ ὁ Γάλλος Κουζινερù (1747-1833)¹.

'Επὶ Σωφρονίου, ἐνὸς ἐκ τῶν πλέον δραστηρίων ἡγουμένων τῆς Μονῆς, ὁ ὄποιος εἰργάσθη μετὰ ζήλου καὶ ἐπιτυχίας καὶ ἀπήλλαξε τὴν Μονὴν πολλῶν δυσχερειῶν, κατεσκευάσθη, πλὴν ἄλλων, ὑπὸ πρὸς τοῦτο προσκληθέντων ὑπὲρ αὐτοῦ Χίων τεχνιτῶν, τὸ εἰκονοστάσιον τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς. Ἡ ἐργασία αὕτη ἥρχισε τὸ 1781 καὶ συνετελέσθη μετὰ πάροδον 22 ἑτῶν². Ἐπίσης ὁ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1806 ἡγούμενος αὐτῆς Κωνστάντιος, ὁ ὄποιος εἶχε καὶ ιατρικὰς γνώσεις, συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν ἀνακαίνισιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς Μονῆς.

"Οπως δῆλαι αἱ Μοναὶ οὕτω καὶ ἡ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης δὲν ὑστέρησεν εἰς τὴν θεραπείαν τῶν γραμμάτων. Ἡ Μονὴ μέχρι τοῦ 1843 διετήρει μόνον Σχολὴν τῶν λεγομένων κοινῶν γραμμάτων, ἐνῷ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1844 οἱ μοναχοὶ ἴδρυσαν καὶ ἐλληνικὴν Σχολὴν. Εἰς τὴν Μονὴν ἐφοίτησαν μεταξὺ ἄλλων ὁ ἐκ Πρωτῆς (Κιούπ-κιοϊ) καταγόμενος Ἰωακεῖμ Παπακωνσταντίνου (Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Νεόφυτος Η' 1891-1894)³ καὶ ὁ ἀδελφός του Ἀνδρέας (διάκονος Μελέτιος) Ἀριστόβουλος, διευθυντὴς τῆς ἐν Καιρῷ Ἀμπετείου Σχολῆς⁴. Παρὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς ἐλληνικῆς Σχολῆς, ἡ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης δὲν ἔπαισε νὰ ἐνισχύῃ καὶ μετὰ τὸ 1843 τὴν ἐλληνικὴν Σχολὴν Ἀλιστράτης⁵.

privatoare la Istoria Românilor, Volumul XIII. Texte greciști privatoare la Istoria Românească culese și publicate zu introducere și indicele numelor de A. Papadopoulos-Kerameus, București 1909, σ. 290.

1. M. E. M. Cousinéry, Voyage dans la Macédoine contenant des recherches sur l'histoire, la géographie et les antiquités de ce pays, tome premier, Paris 1831, σ. 205-206, tome deuxième, Paris 1931, σ. 51.

2. Ἄ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμαστοῦ) Μ(οναχοῦ) Η(Ιερά) Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 4· Μητροπολίτου Δράμας Ἄγαθαγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοινίσσα Παγγαίου, ἔ.ἀ., σ. 46-49. Ο Σωφρόνιος ἦτο ἡγούμενος καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1805 ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τίνος ἐπιγραφῆς ἐπὶ μαρμαρίνης πλακός, Πέτρου Ν. Παπαγεωργίου, Αἱ Σέρραι καὶ τὰ προάστεια τὰ περὶ τὰς Σέρρας καὶ ἡ Μονὴ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. (Συμβολὴ ιστορικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ), «Byzantinische Zeitschrift» 3(1894) 291.

3. Τριαντ. Δ. Θεοδωρίδον, Ἡ Ιερά Μητρόπολις Ζιχνῶν καὶ οἱ Μητροπολῖται τῆς, «Σερραϊκά Χρονικά» 1(1953) 168· Βασιλείου Θ. Σταυρίδον, Οἱ Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι 1860 - σήμερον. Α' Ιστορία, Θεσσαλονίκη 1977, σ. 324.

4. Περὶ Εἰκοσιφοινίτῶν εὐπαιδεύτων ἀνδρῶν, ὅρα Εὔστρατίου Ἰω. Δράκοντος, Ιστορία τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 8-10.

5. Περὶ τῆς Σχολῆς ταύτης, ὅρα Ἀθανασίου Γιομπλιάκη, Ἡ Κεντρικὴ Σχολὴ Ἀλιστράτης, «Μακεδονικά» 4(1955-1960) 383-390· πρβλ. Φώτη Τριάρχη, Ἡ παιδεία στὸν Νομὸ Δράμας 1840-1899, «Δραμινὰ Χρονικά», Δράμα 1980, σ. 94-95, καὶ

Από τοῦ 1844 τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διώρισεν ἐπόπτην καὶ ἔξελεγκτὴν ἐπὶ τῆς Μονῆς τὸν Μητροπολίτην Δράμας Ἀθανάσιον.¹ Η ἐποπτεία αὕτη διήρκεσε μέχρι τοῦ 1894, ὅτε ἡ ἐποπτεία καὶ ἔξελεγκτὶς τῆς Μονῆς, τῇ αὐτήσει της, μετηνέχθη εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Ἐλευθερουπόλεως. Τὴν 23ην Φεβρουαρίου 1854, ἐπὶ ἡγουμένου Παγκρατίου, συνέβη φοβερὰ πυρκαϊά, ἡ ὁποία ἀπετέφρωσε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίου κτηρίου τῆς Μονῆς καὶ τὸ ἥμισυ τῆς βορείας. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1864, πατριαρχικῇ ἀποφάσει, τρία χωρία, τὸ Παλαιοχώριον, ἡ Νικησιάνη καὶ ἡ Κορμίστα (Χωρομίστα), εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Μονῆς ἀνήκοντα ἀνέκαθεν, μετεβιβάσθησαν εἰς τὴν τοιαύτην τοῦ Ἐπισκόπου Ἐλευθερουπόλεως Μελετίου, ἵνα συμπληρωθῇ, διὰ τῆς εἰσφορᾶς καὶ τῶν κατοίκων τῶν τριῶν αὐτῶν χωρίων, τὸ ἐπισκοπικὸν ἐπίδομα τοῦ Ἐλευθερουπόλεως¹. Κατὰ τὸν ρωσοτουρκικὸν πόλεμον, τὸ 1877, ἡ Μονὴ καὶ πάλιν ὑπέστη καταστροφάς, τὸ ἔδιον συνέβη κατὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20οῦ αἰῶνος, καὶ κατὰ τοὺς πολέμους τοῦ 1912 καὶ 1913. Τὸ 1877 ἡ Μονὴ εἶχε 85 περίπου μοναχοὺς καὶ δοκίμους, ἐκ τῶν ὁποίων ὠρισμένοι ἦσαν διασκορπισμένοι εἰς τὰ εἰς διάφορα μέρη ενρισκόμενα μετόχιά της², τὸ 1885 70 περίπου³, τὸ 1900 35 μοναχούς καὶ ἐτέρους 30 κοσμικούς⁴, τὸ 1906 32 μοναχούς καὶ 28 κοσμικούς⁵, τὸ 1913 ὑπὲρ τοὺς 30 μοναχούς καὶ 25 κοσμικούς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν της⁶, τὸ 1915 30 ὧς 33⁷ καὶ τὸ 1928 25 μοναχούς, ἐκ τῶν ὁποίων 9 ἰερεῖς καὶ 4 διάκονοι, καὶ 35 ὑπηρέτας⁸.

Κωνσταντίνου Β. Χιώλου, 'Η Ἀλιστράτη Σερρῶν. Μία Θρησκευτική, Πνευματική καὶ Ἐθνική ἔπαλξη, Ἀθῆναι 1981, σ. 21.

1. Πρβλ. Αθανασίου Ἀγελαπού, 'Η διαμόρφωσις τῶν ὄριων τῆς Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, ἐν «Ἡ Καβάλα καὶ ἡ περιοχή της. Α' Τοπικὸ Συμπόσιο. Πρακτικά», Θεσσαλονίκη 1980, σ. 176-177 καὶ 196-197.

2. Νικολάου Γ. Φιλιππίδου, Περιήγησις τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἐπαρχιῶν Δράμας, Ζίχνης καὶ Ἐλευθερουπόλεως, «Παρνασσός» 1(1877) 134.

3. Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, 'Ἐκθεσίς παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν, ἔ.ἄ., σ. 13.

4. Λαζάρου Χαρισιάδου, 'Η ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δράμας Ἱερὰ Μονὴ τῆς «Εἰκοσιφοινίσσης», «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον» 4(1911) 229.

5. Γεωργίου Χατζηκυριακοῦ, Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις, ἔ.ἄ., σ. 160.

6. Τρύφωνος Ε. Εὐαγγελίδου, Νέα Ἑλλάς ἢτοι ίστορική, γεωγραφική, τοπογραφική καὶ ἀρχαιολογική περιγραφὴ τῶν νέων Ἑλληνικῶν χωρῶν: Ἡπείρου, Θεσσαλίας, Μακεδονίας, νήσων καὶ ὁδηγὸς σαφῆς καὶ ἀκριβῆς τῶν ταξιδιωτῶν καὶ περιηγητῶν κατὰ τὸ Γερμανικὸν τὸν Καρόλου Μπαΐδεκερ καὶ Meyer καὶ τὸ γαλλικὸν τοῦ Guido Joanne - Isambert, ἐν Ἀθήναις 1913, σ. 133.

7. Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοινίσσα Παγγαίου, ἔ.ἄ., σ. 27, 152.

8. Εὐστρατίου Ιωάκου, 'Ιστορία τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἄ., σ. 13.

Τὸ 1896 ἀπεστάλη ἀδελφὸς ἐκ μέρους τῆς Μονῆς εἰς τὴν Ρωσίαν πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ αὐτῆς καὶ ὁ πρ. Πατριάρχης Νεόφυτος Η', Εἰκοσιφοινίτης, ἀπαντῶν εἰς ἐπιστολήν, ἐκ τῆς νήσου Ἀντιγόνης, εἰς τὸν ἥγούμενον τῆς Μονῆς Μακάριον, ἀναφέρει ὅτι θὰ διμιλήσῃ πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινούπολει πρεσβευτὴν τῆς Ρωσίας Ἰωάννην Νελίδωφ διὰ νὰ παραταθῇ ἡ εἰς Ρωσίαν παραμονὴ τοῦ μοναχοῦ¹. Τὸ 1900 ἐπτάχευσεν ἡ Μονή, δι’ ἐνεργειῶν ὅμως τοῦ Μητροπολίτου Δράμας Χρυσοστόμου ἦνωρθώθησαν τὰ οἰκονομικά της².

Μέχρι τοῦ 1917 ἡ Μονὴ κατεῖχε πλουσίαν βιβλιοθήκην μὲ μεγάλης ἡξίας χειρόγραφα καὶ πολύτιμα κειμήλια. Τὴν 27ην Μαρτίου ὅμως τοῦ ἔτους τούτου οἱ Βούλγαροι κομιτατζῆδες, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν διαβόητον Πανίτσαν καὶ τὸν αὐστριακῆς καταγωγῆς καθηγητὴν τῆς Ἀρχαιολογίας εἰς τὴν Σόφιαν Βλαδίμηρον Σίς, εἰσέβαλον εἰς τὴν Μονήν, συνέλαβον καὶ ἐκακοποίησαν τοὺς μοναχοὺς καὶ τοὺς εἰς αὐτὴν ἐργαζομένους, διήρπασαν ἄπασαν τὴν κινητὴν περιουσίαν τῆς Μονῆς, τὰ χειρόγραφα ἀπὸ τὴν Βιβλιοθήκην, τὰ κειμήλια ἀπὸ τὸ Σκευοφυλάκιον καὶ τὰ ἄμφια, τὰ ἐφόρτωσαν εἰς 18 ἡμιόνους καὶ τὰ μετέφεραν εἰς τὴν Δράμαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὴν Βουλγαρίαν³. Μεταξὺ αὐτῶν τὸ σπουδαιότερον ἦτο χειρόγραφον Εὐαγγέ-

1. Εὐστρατίου Ἰω. Δράκον, Ἰστορία τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 6.

2. Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἰστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 30.

3. Γ. Α. Σωτηρίου, Αἱ βυζαντιναὶ σπουδαί. Διάλεξις γενομένη κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐμφάνισιν τῆς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν ἐν τῷ «Παρνασσῷ» τῇ 26 Ἰανουαρίου 1919, ἐν Ἀθήναις 1920, σ. 11. Σ. Β. Κουγέα, Κᾶδιξ τοῦ πατρικίου Σαμωνᾶ (μεθ’ ἐνὸς πανομοιοτύπου), «Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher» 5(1926) 198-199. Περὶ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Μονῆς ὅρα Σταύρον Μερτζίδον, Αἱ χῶραι τοῦ παρελθόντος καὶ αἱ ἐσφαλμέναι τοποθετήσεις των. Ἐρευναὶ καὶ μελέται τοπογραφικαὶ ὑπὸ ἀρχαιολογικο-γεωγραφικο-ἰστορικὴν ἐποψιν συνταχθεῖσαι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων βοηθημάτων, μὲ τινας νεωτέρας ἀνακαλύψεις καὶ μὲ ἐπιδιορθώσεις τῶν τέως ἐσφαλμένων καὶ ἀντιφατικῶν, περὶ τῶν τοιαύτης ὅλης πραγματευομένων διαφόρων Συγγραμμάτων, ἐν Ἀθήναις 1885, σ. 83-84. Α. Παπαδόπουλον Κεραμέως, Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν, ἔ.ἀ., σ. 25-53· πρβλ. Ἄ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμακηνοῦ) Μ(ονής) Ἡ(Ιερά) Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 55· Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγέλον Μάγνητος, Εἰκοσιφοινίσσα Παγγαίου, ἔ.ἀ., σ. 108-111· Σπυρίδ. Λάμπρου, Ἐνθυμήσεων ἥτοι χρονικῶν σημειωμάτων συλλογὴ πρώτη. (Ἄρ. 1-562), «Νέος Ἐλληνομνήμων» 7(1910) 159, 186· Ραυλί Μαασ, «Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher» 2(1912) 219-220· Σπ. Λάμπρου, Κατάλογος τῶν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Εἰκοσιφοινίσσης εὑρισκομένων βιβλίων εἰς μεμβράνας, χειρόγραφα, χαρτὶ καὶ εἰς τύπον, «Νέος Ἐλληνομνήμων» 17(1923) 306-311· Οτταρ Schissel, Kataloge griechischer Handschriften, Graz 1924, σ. 21, 71· Κατάλογοι Ἑλληνικῶν κωδίκων ἐν Ἐλλάδι καὶ Ἀνατολῇ, «Ἐπετηρίς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» 11(1953) 369· Albert Ehrhart, Überlieferung und Bestand der

λιον ἐπὶ περγαμηνῆς δίστηλον, ἰδιόχειρον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ, τὸ ὄποιον ἔγραψεν ὡς μοναχὸς Ἰωάσαφ τὸ 1373¹ ἢ τὸ 1378². Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο, βάρους 9 δοκάδων, ἦτο καλλιγραφικώτατα γεγραμμένον, εἶχε βαρύτιμον περιβλήμα καὶ ἦτο πεποικιλμένον διὰ πολυτίμων λίθων. Τότε οἱ πατέρες τῆς Μονῆς ὅχι μόνον ἐβασανίσθησαν καὶ ἔξωρίσθησαν ἀλλὰ καὶ ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν Βουλγαρίαν εἰς καταναγκαστικὰ πρὸς θάνατον ἔργα. Ἐπίσης οἱ Βούλγαροι διήρπασαν ἐκ Δράμας ὅλα τὰ ἔγγραφα καὶ τοὺς κώδικας τῆς Μητροπόλεως, ὅλα τὰ χειρόγραφα³ καὶ ὁλόκληρον τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἐν Δράμᾳ ἐκδοθέντος τὸ 1916 ἔργου του περὶ τῆς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης⁴. Δυστυχῶς οἱ Βούλγαροι, παρὰ τοὺς ὅρους

hagiographischen und homiletischen Literatur der griechischen Kirche von den Anfängen bis zum Ende des 16. Jahrhunderts. Erster Teil. Dei Überlieferung. I. Band, Leipzig 1937, σ. XXXIX-XL, LIV· Marcel Richard, Répertoire des Bibliothèques et des Catalogues de manuscrits grecs, Paris 1958², σ. 86-88· L. Politis, Eine Schreiberschule im Kloster τῶν Ὁδηγῶν, «Byzantinische Zeitschrift» 51(1958) 271, 277-278, 280-281.

1. Δημητρίου Μ. Σάρρον, Παλαιογραφικὸς ἔρανος. (Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ ΛΓ' τόμου τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου), ἐν Κωνσταντινουπόλει 1914, σ. 104-105.

2. Γεωργίου Χατζηκυριακοῦ, Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις, ἔ.ἄ., σ. 154-155· Κωνσταντίνου Γ. Ζησίου, Μακεδονίας χριστιανικὰ μνημεῖα, ἔ.ἄ., σ. 74-75· Γ. Α. Σωτηρίου, Αἱ βυζαντιναὶ σπουδαὶ, ἔ.ἄ., σ. 11· Δ. Παναγιόπουλος, Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἄ., σ. 33.

3. Ἐκθετιν πρὸς τὸν Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης Γεννάδιον περὶ ὅλων αὐτῶν ὑπέβαλεν ἐκ Δράμας, τὴν 12ην Ὁκτωβρίου 1918, ὁ τοποτηρητὴς τῆς Μητροπόλεως Δράμας Ἐπίσκοπος Θεουπόλεως Γεννάδιος, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2(1918) 645-656· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἰστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἄ., σ. 34-37, δὲ γίγας δὲ ὥμερας μετά ταῦτα, τὴν 28ην Ὁκτωβρίου 1918, ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Ἱερομόναχος Νεόφυτος εἰς χρονολογικήν ἔκθεσίν του, γραφεῖσαν εἰς τὴν Δράμαν, περιγράφει κατὰ χρονολογικήν σειράν τὰ ἀπὸ 1ης Αὐγούστου 1916 μέχρι 23ης Ἰουνίου 1917 μαρτύρια τῶν πατέρων τῆς Μονῆς καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Μονῆς, παραθέτων ἐν τέλει κατάλογον τῶν κειμηλίων καὶ θησαυρῶν τῆς Μονῆς, καθὼς καὶ τῶν ζημιῶν τῆς Μονῆς, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2(1918) 685-698· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἰστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἄ., σ. 37-47. Μέρος τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἐδημοσίευσε καὶ ὁ Δ. Παναγιόπουλος, Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἄ., σ. 36-44.

4. Πρβλ. κριτικὴν τῆς μελέτης αὐτῆς † τοῦ πρ. Λ. Σωφρόνιου, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 92-100. Ἐκ τῆς μελέτης αὐτῆς περιεσώθησαν μόνον πέντε σώματα, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἰδιος † ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 191-196, ἀπαντῶν εἰς τὴν ὡς ἀνω κριτικὴν τοῦ ποτὲ μαθητοῦ του εἰς τὴν Ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Εὐστρατιάδου. Ἐπειδὴ δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ εὑρώμεν τὴν μελέτην ταύτην, συνεβούλεύθη μεν διὰ τὴν παρούσαν ἐργασίαν τὸ δακτυλογραφημένον ἀντίγραφον αὐτῆς, τὸ ὄποιον ὑπάρχει εἰς τὴν Δημοσίαν Βιβλιοθήκην Δράμας.

τῆς Συνθήκης τοῦ Νεϊγύ (Neuilly), ἡρνήθησαν, πλὴν ἐλαχίστων ἔξαιρέσεων, νὰ ἐπιστρέψουν τὰ κλαπέντα, παρ' ὅτι τὸν Μάιον τοῦ 1923 πρὸς τοῦτο μετέβη εἰς Σόφιαν ὁ τότε Διευθυντὴς τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Γεώργιος Σωτηρίου¹.

Κατὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον, ἡ Μονὴ ἐγνώρισε διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὴν καταστροφικὴν μανίαν τῶν Βουλγάρων. Τὴν 12ην Ἰουλίου 1943 κατέκαυσαν τὰ οἰκοδομήματα τῆς Μονῆς, ἡ ὁποία ως ἐκ τούτου μετεβλήθη εἰς σωρὸν ἐρειπίων, διασωθέντος μόνον τοῦ κυρίως Ναοῦ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου. Τὸ 1946 κατεβλήθη ἡ πρώτη προσπάθεια διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Μονῆς, τὸ 1957 ἔγινε μία ἀκόμη μικρὰ προσπάθεια, τὸ 1963, ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου, ἐγένοντο ἀναστηλωτικαὶ ἐργασίαι ὑπὸ τῆς Ἐφορείας Ἀρχαιοτήτων ΙΕ' Περιφερείας², ἔκτοτε δὲ ἥρχισε συστηματικὴ προσπάθεια ἀνοικοδομήσεώς της, χάρις εἰς τὰς ἀόκνους προσπαθείας τοῦ καὶ νῦν Μητροπολίτου Δράμας Διονυσίου, ἡ ὁποία ἀπέδωκεν δυντως ἔξαιρέτους καρπούς. Σήμερον ἡ Μονὴ λειτουργεῖ ως γυναικεία μὲν ὑπὲρ τὰς 10 μοναχάς.

Ἄπὸ τὰ τίμια καὶ Ἱερὰ λείψανα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐγκύκλιον τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης καὶ τὰ ὁποῖα θὰ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Ἱερομόναχος Ἰωάσαφ Κοσφινιτζιότης, εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Εἰκοσιφοινίστης ἀναφέρεται, ἀπὸ τοὺς κατὰ καιροὺς ἀσχοληθέντας μὲ τὴν Μονήν, ὅτι ὑπῆρχον τοῦ Ἀγίου Διονυσίου³, τοῦ Ἀγίου Χαραλάμπους⁴, τοῦ Ἀγίου

1. Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἰστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίστης, ἔ.ἀ., σ. 47-49· πρβλ. Λίνου Πολίτου, Ειδήσεις, «Ἐλληνικά» 4 (1931) 525-526.

2. Δημ. Ι. Αραρίδου, Ἀρχαιότητες καὶ μνημεῖα Ἀνατολ. Μακεδονίας-Θράκης, «Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον» 19(1964), Μέρος Β' 3-Χρονικά, Ἀθῆναι 1967, σ. 374-375.

3. Σταύρου Μερτζίδου, Αἱ χῶραι τοῦ παρελθόντος καὶ αἱ ἐσφαλμέναι τοποθετήσεις των, ἔ.ἀ., σ. 85· Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίστης, ἔ.ἀ., σ. 37, 40, 55· Γεωργίου Χατζηκυριακοῦ, Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις, ἔ.ἀ., σ. 156, 157· Εὐαγγέλου Γ. Στρατῆ, Ἰστορία τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ήμας καὶ ἡ δρᾶσις τῆς ἐν αὐτῇ Ἐλληνικῆς Κοινότητος κατὰ τοὺς μετά τὴν ὅλωσιν αἰδίνας, ἐν Κωνσταντινούπολει 1909, σ. 89· Λαζάρου Χαρισιάδου, Ἡ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δράμας Ἱερὰ Μονὴ τῆς «Εἰκοσιφοινίστη», ἔ.ἀ., σ. 229· Κωνσταντίνου Γ. Ζησίου, Μακεδονίας χριστιανικά μνημεῖα, ἔ.ἀ., σ. 70-71· Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοινίστη Παγγαίου, ἔ.ἀ., σ. 16, 52, 142· «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2 (1918) 695, 696· Τάσου Αθ. Γριτσοπούλου, Ὁ ἀπὸ Φιλιππούπολεως Οἰκουμ. Πατριάρχης Διονύσιος Α', ἔ.ἀ., σ. 21-22· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἰστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίστης, ἔ.ἀ., σ. 20, 45, 46, 52· Δ. Παναγοπούλου, Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίστης, ἔ.ἀ., σ. 42.

4. Κωνσταντίνου Γ. Ζησίου, Μακεδονίας χριστιανικά μνημεῖα, ἔ.ἀ., σ.

Τρύφωνος¹, τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου² καθὼς καὶ μέρος τοῦ Τιμίου Ξύλου³.

Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΘ. ΓΛΑΒΙΝΑΣ

SUMMARY

A p o s t o l o s G l a v i n a s, Circular of the Metropolis of Thessaloniki for the Aid of the Holy Monastery of Eikosifinissa.

On the first of September 1791, the Metropolis of Thessaloniki sent a circular letter to all its clerics and laics, introducing the Hieromonk Ioasaph Kofsinitziotis. Ioasaph was going to travel through the Metropolis of Thessaloniki for three years, carrying part of the Holy Cross and the sacred relics of some Saints. His purpose was to collect offerings for the financial support of the Monastery of Eikosifinissa.

The present work aims at publishing this brief circular. The work comprises a short introduction to Codex 66 of the Monastery of Vlatades which contains the circular, and the circular itself.

The circular is followed by some information on the Archbishop of Thessaloniki, Gerasimos the Cretan (1788-1810), on whose prelature the circular was issued, and on the Bishop of Campania, Theophilos, who was one of the bishops of the Metropolis of Thessaloniki when the circular was issued and the one who preserved the document.

Finally a broader discussion on the Monastery of Eikosifinissa of Pagaiion is made, concerning mainly its history from its foundation (second half of 9th century) till today.

71. «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2(1918) 695· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, 'Ιστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 46, 52· Δ. Παναγιόπούλου, 'Ιερά Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 42.

1. «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2(1918) 696· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, 'Ιστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 46, 52· Δ. Παναγιόπούλου, 'Ιερά Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 42.

2. Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, 'Ιστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 52.

3. «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2(1918) 694.